

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Tereza Křížová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Srovnání mediálního obrazu uprchlíků v letech 2015 a
2022 v České televizi**

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Křížová

Studijní program: Sociologie a sociální antropologie

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Klásková

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 5. 2022

Tereza Křížová

Bibliografický záznam

KŘÍŽOVÁ, Tereza. *Srovnání mediálního obrazu uprchlíků v letech 2015 a 2022 v České televizi*. Praha, 2023. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Markéta Klásková.

Rozsah práce: 89 208 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato bakalářská práce srovnává mediální obrazy uprchlíků v letech 2015 a 2022. Paradigmatem, na základě kterého je práce postavena, je sociální konstruktivismus. Jedním z důležitých tvůrců reality v rámci sociálního konstruktivismu jsou média. Právě obrazem uprchlíků, vytvářeným v médiích, ve dvou různých uprchlických krizích, se práce zabývá. Zvoleným médiem byla veřejnoprávní Česká televize, a konkrétně její pořad *Události*, dostupný i sledovaný širokou veřejností. Vytvořený obraz ovlivňuje veřejné mínění, čímž tvoří mimo jiné také společenské přístupy k uprchlíkům, ovlivňujíc též možnost jejich integrace. Reportáže jsou zkoumány skrze diskurzivní analýzu dle Ruth Wodak, která umožňuje odhalit používané jazykové prostředky. Na základě analýzy je možné označit několik zásadních rozdílů v hovoření o uprchlících. Patří mezi ně pojmenovávání uprchlíků, dále pozice zodpovědnosti České republiky při obou krizích, situace na hranicích či kontext, do kterého jsou uprchlíci zasazováni. Z těchto rozdílů plyne také rozdílný obraz uprchlíků obou krizí. V roce 2015 převažuje diskurz sekuritizace a byl tedy vytvořen značně negativní obraz, ve kterém jsou uprchlíci prezentováni jako nebezpečí, před nímž je potřeba se bránit. V roce 2022 převládá diskurz lidských práv a uprchlíci jsou viděni jako oběti, jimž musí být poskytnuta pomoc z humánního hlediska, ovšem také kvůli určité ochraně proti původci války, a tedy i krize samotné.

Abstract

This bachelor thesis compares media image of refugees in 2015 and 2022. The paradigm, upon which the thesis stands, is social constructivism. An important creator of reality within social constructivism is media. The image of refugees created in media, in two different crises, is the objective of the thesis. The media chosen for this was the public Czech Television, specifically the news broadcast *Události*, available to and watched by the general public. The created image influences the public opinion, through which it's able to generate society's views towards refugees, influencing the possibility of their integration. The reports are analysed through Ruth Wodak's discourse analysis method which allows to recognise used means of language. Based on the finding of the analysis, we can designate four main differences whilst speaking about refugees. These include naming of the refugees, responsibility of the Czech Republic within the two crises,

situation at the border or context in which the refugees are situated. These differences show an overall contrast in the media image of these refugees. In 2015, the image created is significantly negative, refugees are presented as a threat from which we need to protect ourselves. In 2022 refugees are seen as victims, whom we need to aid from a humane standpoint, but also to protect ourselves from the creator of the war, and therefore the crisis itself.

Klíčová slova

Uprchlíci, uprchlická krize, média, mediální zobrazování, sociální konstrukce reality

Keywords

Refugees, Refugee Crisis, Media, Media Image, Social Construction of Reality

Title

Comparing media image of refugees in 2015 and 2022 in Czech Television

Poděkování

Na tomto místě bych zaprvé ráda poděkovala Mgr. Markétě Kláskové, která mi při psaní poskytla mnoho pomoci a rad, za které jsem nadmíru vděčná, a děkuji taktéž za její trpělivost a vstřícnost. Díky patří dále též mé rodině, za pomoc a podporu nejen při psaní práce samotné, ale také při celém studiu.

Obsah

Úvod.....	2
1 Teoretická část.....	4
1.1 Konstrukce reality	4
1.1.2 Konstrukce reality skrze média	5
1.1.3 News Framing & Agenda setting	6
1.2 Migrace.....	7
1.2.1 Migrace a migrační krize.....	9
1.3 Migrace v médiích.....	9
1.3.1 Migrace a migranti v českých médiích.....	11
2 Metodologická část.....	14
2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu.....	14
2.1.1 Výzkumná otázka	14
2.2 Volba média	15
2.3 Výzkumný soubor a sběr dat	15
2.4 Volba časového období	16
2.5 Metoda analýzy	17
2.6 Postup analýzy.....	20
2.7 Etické souvislosti zvažovaného projektu.....	21
3 Analytická část	22
3.1 Hlavní obsahy a témata	22
3.1.1 Krize roku 2015.....	22
3.1.2 Krize roku 2022.....	23
3.2 Diskurzivní strategie používané při vytváření obrazu uprchlíků	23
3.2.1 Pojmenování & atributy.....	24
3.2.1.1 Krize roku 2015.....	24
3.2.1.2 Krize roku 2022.....	25
3.2.1.3 Dílčí závěry	26
3.2.2 Argumentace & toposy.....	27
3.2.2.1 Krize roku 2015.....	27
3.2.2.2 Krize roku 2022.....	30
3.2.2.3 Dílčí závěry	33
3.2.3 Používané toposy.....	34
3.3 Zásadní rozdíly	34
Závěr.....	40
Summary	42
Použitá literatura.....	44
Internetové zdroje.....	48
Teze bakalářské práce.....	50

Úvod

Tato práce srovnává mediální obrazy uprchlíků v reportážích České televize. Konkrétněji se jedná o uprchlíky z Blízkého Východu a krizi, která se odehrávala v roce 2015. Druhá z krizí souvisí s válkou na Ukrajině a úprkem lidí právě z tohoto území v roce 2022. Zájmovým časovým obdobím, které bylo zkoumáno, je první týden, a tedy počátek krizí. Mediální informování totiž často nastoluje agendu a tón, kterými se o uprchlících hovoří, jako také veřejné mínění. Předmětem práce tedy je porovnávání mediálního obrazu uprchlíků skrze televizní reportáže v rámci jedné televizní stanice. Pro porovnávání byl zvolen první kanál České televize a konkrétněji hlavní večerní zpravodajství nazvané *Události*. Volbu právě České televize jsem učinila pro její status veřejnoprávní televizní stanice, která by o tématech měla referovat s objektivitou a bez snahy uprchlíky či témata s nimi spojená skandalizovat či jinak využívat pro větší sledovanost. *Události* jsou dlouhodobě jedním z nejsledovanějších zpravodajských pořadů, a tak mají potenciál zasáhnout podstatnou část společnosti.

Na počátku textu je představen koncept sociálního konstruktivismu, který souvisí právě s vytvářením mediálního obrazu. Rozvedeny jsou základní ideje paradigmatu a jejich souvislost s médii, a to konkrétně skrze televizi, protože právě televizní reportáže jsou předmětem analýzy této práce. Dále je představen koncept nastolování agendy a teorie rámování zpravodajských relací. V další sekci teoretické části seznamuji s koncepty migrace a migrační krize, následně představuji téma migrantů v médiích, a to jak obecně, tak v médiích českých. V teoretické sekci tedy hovořím o teoretických konceptech důležitých pro práci, jak s nimi pracuji, nebo jak je případně vymezuji.

Metodologická sekce seznamuje s výzkumným problémem i cíli výzkumu, výzkumnou otázkou a s výzkumným souborem a sběrem analyzovaných dat. Právě se sběrem dat souvisí volba média a časového období vybraných reportáží. V neposlední řadě hovořím v práci také o samotné metodě a postupu analýzy dat. S učiněnými volbami seznamuji v kapitole etické souvislosti projektu, která se dále zabývá používaným jazykem této práce.

V poslední části textu představuji samotnou analýzu, nejprve hlavní obsahy a témata reportáží, poté již používané diskurzivní strategie, a to ve dvou částech. Zmiňuji též používané toposy a v poslední řadě zásadní rozdíly, které se v reportážích vyskytovaly.

Téma je relevantní zejména díky aktuálnosti krize z roku 2022, s čímž souvisí relativně menší množství textů obsahující právě toto téma. Relevantnost spočívá ale i ve srovnávání dvou uprchlických krizí, které mají na první pohled mnoho společných atributů, jež mohou být pouze povrchové. Pokud se objevují texty srovnávající obrazy krizí, často hovoří o jedné krizi v různých typech médií, či kupříkladu v různých zemích. Proto jsem se zaměřila na zobrazení dvou krizí na jedné televizní stanici. Cílem práce je tedy snaha srovnat obrazy uprchlíků, částečně také ověřit poznatky z krize 2015. Právě porovnávání mediálních obrazů uprchlíků, a to například na základě užívané rétoriky, umožní poukázat na rozdíly v zacházení s uprchlíky z různých zemí a různých původů.

1 Teoretická část

1.1 Konstrukce reality

„*Knowledge is socially distributed (...)*.“

- Peter Berger, Thomas Luckmann, s. 28, 1966

Lidská realita je společenským produktem. Tato premisa je základním kamenem sociálního konstruktivismu. Tento sociologický směr představili v roce 1966 Peter Berger a Thomas Luckmann. Kolektivní smýšlení společnosti a jejích členů je v teorii sociálního konstruktivismu produktem samotné společnosti. To, jak o světě kolem nás přemýšlíme a jak ho vnímáme ho následně ovlivňuje. Realita tak neexistuje samostatně, jako nedotčený objekt, do něhož jsme jako lidé vhozeni, je neustále formována a vytvářena jejími subjekty. Toto vytváření přichází díky každodenním komunikacím, interakcím, či sociálním normám a institucím. Společnost tak vytváří sebe sama, své aspekty a dimenze, a tak i svou realitu. (Elder-Vass, s. 4-5, 2012) Věci samy o sobě tak nemají významy, ty jsou věcem dávány až společností samotnou. Mezi uznávanými příklady sociálního konstruktivismu můžeme uvést například gender, tedy společenské pohlaví, díky kterému jsou pohlavím přiřazeny určité atributy. Právě teoretická záměnnost přiřazených vlastností pohlaví může být důkazem společenské konstrukce reality. (Elder-Vass, s. 5-6, 2012)

Společenská realita je ovšem jen tak důležitá, jako realita jedince ve společnosti. Každý jedinec si do určité míry vytváří svou vlastní realitu skrze každodenní interakce, autoři zde uvádějí také Emila Durkheima a jeho *'reality sui generis'* (Berger, Luckmann, s. 30, 1966). Jedinec ovšem tuto realitu a její jevy vnímá jako objektivně předem ustanovenou a uspořádanou, nezávisle na jeho chápání. (Berger, Luckmann, s. 34-35, 1966) Mezi důležité aspekty sociální konstrukce reality patří kupříkladu reciprocita této reality, interakce v ní či socializace, a to jak primární, tak sekundární. Berger a Luckmann dále uvádí, že používání jazyka je důležitou součástí, jelikož může být uvedeno jako příklad objektivizace, neboť jazyk je dostupný jak těm, co ho vytváří, tak i všem ostatním, co ho používají, a to jako aspekt společného, sociálně vytvořeného, světa. Komunikace s jinými jedinci je, jako proces dějící se uvnitř společnosti, dle Kennetha J. Gergena (2018) viděna jako faktor umožňující identifikaci a ustanovení skupiny. Gergen ve svém díle také cituje Georga H. Meada, a jeho

myšlenku toho, že chápání sebe sama je možné pouze ve vztahu k ostatním členům společnosti.

Dalším příkladem objektivizace společnosti jsou její instituce. Instituce a řád, jež poskytují společnosti, jsou jedním z požadavků sociálního konstruktivismu, jelikož se často jeví jako dané, pevně ustanovené a samozřejmé entity. Institucionalizace ovšem není nevratný proces, v průběhu společnosti různé instituce vznikaly i zanikaly, a to dle potřeb či požadavků společnosti. (Berger, Luckmann, s. 99, 1966)

Společnost tak utváří různí aktéři různými způsoby. Jejich působení na společnost jako by se odráželo v zrcadle v moment, kdy na ně společnost působí zpátky. Sociální konstrukce reality je neustále probíhající proces, ne vždy vědomě vnímaný, ale vždy žitý.

1.1.2 Konstrukce reality skrze média

Pokud budeme i nadále uvažovat nad realitou jako nad společenským produktem, musí ji nutně utvářet mnoho subjektů. Mezi tyto subjekty patří také média, i přes strohé zmínky o tomto fenoménu v knize Bergera a Luckmanna, jež vnímali zájem o svět zprostředkovaný médii spíše jako jakousi volnočasovou aktivitu. (s. 36, 1966) V současné době jednadvacátého století ovšem vnímá mnoho lidí svět primárně skrze média. Jak také mimo jiné připomíná Anthony Giddens, toto způsobuje fakt, že v lokální realitě jednotlivce se vždy vyskytuje i globální aspekt, zprostředkovaný médii. (Tomlinson, 1994) Ta nás tak informují o dění v jiném času a prostoru a jsou proto specifická pro moderní a post-moderní společnosti. Média jako subjekty jsou v sociálně konstruované společnosti viděny jako produkty institucionalizace, které upravují vzájemná očekávání jednotlivců. Různá média dokážou různými způsoby zprostředkovávat dění nejen bezprostředně kolem jednotlivce, ale také dění, jež se ho osobně nemusí dotýkat ani tématy, ani místem.

Svět byl tak, zejména v posledních několika dekadách, nevratně zapleten s médii. Byla tak ovlivněna i komunikace, důležitý aspekt sociální konstrukce reality, skrze který realitě dáváme smysl. Komunikace a média jdou v dnešní době ruku v ruce, pro mnohé jsou časově největším komunikačním zprostředkovatelem. Tomu napovídá i fakt, že si lze jen těžko představit oddělení každodenního fyzického života tváří v tvář a mediálního světa na dvě nesouvislé entity. (Couldroy, Hepp, 2017) I přes jejich důležitost jsou média určitým způsobem nebezpečná. Moderní lidstvo žije zejména ve světě zprostředkovaném, na úkor světa reálného, což ústí v samozřejmou, často neviditelnou funkci médií, která jako kdyby

byla opravdu vpletena do svetrů, jež si každodenně oblékáme. Gerbner et al. (1986) dokonce ve svém textu promlouvají o stále vzrůstající důležitosti médií v životě člověka ve vztahu k jeho socializaci již v dětských letech, jejíž se média, a zejména televize, stala často primárním zdrojem. Gerbner et al. dále nazývají televizi novodobým členem rodiny. Ilustrace této skutečnosti není těžká, stačí se podívat na rozložení místností v domě, kde je televize středem pozornosti, ke kterému se ještě před jejím zapnutím připravujeme napínat zrak.

Televize dává ve svém vysílání prostor pořadům různých žánrů. I zpravodajství, které by se mohlo zdát jako objektivní zdroj informací o realitě, podléhá svému prostředí. Z žurnalistů se tak stávají příběhotvůrci, z jejich produktů příběhy. Tyto příběhy se týkají také skutečností a realit z jiných kultur či komunit, jež jsou následně prezentována jako fakta často bez kontextu. (Weimann, 2000) Nebezpečí zde leží zejména v neuvědomění jejich statusu jako tvůrce příběhů, které mohou mít více verzí. Svět je umístěn do nediskutovatelných úmluv a realit, dostávajíc právo prohlašovat pravdivost na základě vztahu s reálným světem, jehož jsou ovšem pouze zprostředkovatelem. (Schudson, 1982)

1.1.3 News Framing & Agenda setting

Zpravodajství jako základní stavební kámen demokratické společnosti. Tak hovoří o tomto způsobu předávání informací Claes H. de Vreese ve svém textu z roku 2005. Důvodem pro toto tvrzení je vliv zpravodajství, a z velké části právě toho televizního, na veřejné mínění. Moc ovlivňovat masy skrze obtížně prohlédnutelné praktiky dávají médiím do rukou různé procesy, nejčastěji hovoříme o teorii rámování a nastolování agendy. Obě tyto složky můžeme pozorovat jako ve velké míře provázané fenomény. (Russel Neuman et al., 2014) Skrze rámování reality v médiích můžeme pozorovat že to, co média nazvou problémem, je pak často veřejností jako problém vnímáno. To, jak je prvek ve zpravodajství prezentován dává tématům určitý rámeček. Tento rámeček je po interakci s divákem zařazen do jeho myšlení na základě předchozích znalostí a informací. Téma se poté internalizuje, a to nejen v jedinci, ale také ve větších společenských agregátech. (de Vreese, 2005) Rámce tedy definují téma a pomáhají jednotlivcům přiřadit nové informace k informacím o tématu již dostupným. Postupně tak rámce ovlivňují veřejné mínění, a to v relativně velké míře, jelikož v určitých případech stačí změnit pouze malou část rámce pro velkou změnu v dopadech na diváky. Jedno téma lze vidět skrze více pohledů, a změna v referování s sebou nese i změnu v chápání. (Chong, Druckman, 2007) Rámce poskytují specifické informace k příslušným

problematikám, zatímco při nastolování agendy se tematika spíše zpřístupňuje. Při nastolování agendy říkají média divákům ne co si myslet, ale o čem přemýšlet. Existuje totiž vztah mezi mírou mediálního pokrytí problému a jeho vnímáním veřejností jako důležitého. (Russel Neuman et al., 2014) V médiích tedy záleží nejen na tom, jak je téma zobrazováno, ovšem i do jakých souvislostí je dáváno, a jak často je o něm hovořeno. Pokud se o tématu hovoří určitým způsobem, bývají ovlivněni nejen jedinci, ale také společnost jako celek. Toto zapadá do komunikačního aspektu sociální konstrukce reality a ukazuje důležitý komunikační aspekt moderní společnosti, tedy komunikace skrze média, která utváří společenskou realitu pomocí rámců a agend, jenž nastolují sama média.

Dle dosahu mají různá média moc nastolit agendu i celým národům. Mnoho jedinců totiž získává informace právě ze zpráv v televizi, a to nejen fakta, ale i to, co je společensky relevantní. Důležitost nemusí být nastolena pouze četností, ale také pozicí v bloku zpráv či časovém prostoru, jež je tématům dáván. Důležitým faktorem je každodennost těchto praktik, která jim dává sílu. To, co je viděno jako priorita, jako naléhavý problém či jako vhodné řešení má pak velký potenciál vstřípit se do názorů společnosti. Média mohou ovšem nastolovat agendu pouze tehdy, kdy jsou viděna jako významná a potřebná, tedy například tehdy, kdy se vyskytuje nejistota či neznalost tématu, které je vysoce relevantní a nastává tak potřeba orientace v daném tématu. Tento efekt nemusí být vztažen pouze na široká témata, pokud se například v médiích začnou ve větší míře objevovat veřejné figury, vyskytne se více lidí, kteří se u dané osoby odkloní od neutrálního pohledu směrem k pohledu názorově zbarvenému. (McCombs, 2002)

Mediální obraz a jeho vytváření jsou pak chápány jako komplexní pojetí daného tématu, o němž je obraz vytvářen samotnými médii. Tento obraz je vytvářen pomocí různých informací, která jsou určitými způsoby prezentována, například pomocí reportáží, citací, obrazů, a jiných mediálně tvůrčích atributů. S mediálním obrazem také souvisí produkce veřejného mínění.

1.2 Migrace

Text se zabývá mediální obrazem uprchlíků ve dvou různých krizích. Po představení sociálního konstruktivismu a důležitosti médií v něm, je tedy vhodné představit také migraci a pojmy s ní související. Migrace je jeden z konceptů, které doprovázejí lidské bytosti od počátků civilizace. Skrze migraci našlo a nachází mnoho lidí své domovy. Představení termínu migrant, uprchlík, či azylant si klade za cíl porozumět rozdílům mezi definicemi

těchto slov, jelikož nejen v běžné mluvě, ale i v médiích jsou tyto pojmy často používány jako synonyma. Proces migrace je velmi komplexní, čemuž odpovídá i snaha o jeho definice. Migranty můžeme vnímat jako jedince s občanstvím jiné země, než je ta, ve které v současnosti pobývají, tento pobyt může být dočasný, nebo dlouhodobý. (Anderson, Blinder, 2015) Organizace spojených národů uvádí při definici migranta podobné atributy. Migrantem je osoba, jež se pohybovala, nebo přestěhovala přes mezinárodní hranici, a to bez ohledu na dobrovolnost pohybu, příčiny pohybu, délku pobytu či právní status této osoby. Migrantem je dle Spojených národů také osoba se stejnými vlastnostmi pohybující se v rámci státu mimo své trvalé bydliště. Jak již napovídá nepřiliš velká specifikace definice, důvodů pro migraci může být mnoho. Migrace se proto dělí na základě motivace, jež předcházela pohybu jednotlivců či více lidí. Základním dělením, jež můžeme aplikovat, je dělení na dobrovolnou a vynucenou migraci. Mezi důvody pro dobrovolnou migraci patří nejčastěji ty ekonomické, a konkrétně pracovní. Tito lidé tvoří přibližně dvě třetiny migrace. Vynucená migrace je na druhé straně, jak již název napovídá, nedobrovolná a často migrantům nezbyvá jiná možnost, než svou původní zem opustit. Důvodem jsou nejčastěji válečné konflikty, ovšem kupříkladu také persekuce. (un.org, 2023) (Wickramasinghe, Wimalaratana, 2016)

Termín uprchlík byl právně definován v Ženevské úmluvě o uprchlících v roce 1951, vypracovaná Organizací spojených národů, tato úmluva je dodnes základem při vymezení tohoto pojmu. Podle UNHCR, Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, se dá termín uprchlík definovat jako člověk utíkající před válkou, konfliktem či násilím, tento útěk se děje překročením mezinárodní hranice do bezpečné země. Uprchlíci jsou tedy chráněni mezinárodním právem, a to právě na základě Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, kde jsou viděni jako osoby potřebující mezinárodní ochranu členských států Spojených národů. Důvodem pro útěk může být, stejně jako u vynucené migrace, válečný konflikt, či obava z persekuce, a to z různých důvodů, kupříkladu rasových či náboženských. Důležitým atributem uprchlíka je absence ochrany ze strany vlastního státu, tato ochrana je pak hledána jinde. (unhcr.org, 2022) V České republice se osoba, které byl udělen uprchlický status, nazývá azylant. Azylantem se dle Ministerstva vnitra České republiky stává cizinec, jemuž byl udělen azyl, což je ochranný status udělovaný osobám na základě důvodů přesně daných v národních či mezinárodních úmlouvách. V České republice se vyskytuje zákon o azylu, v němž jsou důvody pro udělení azylu upřesněny. (mvr.cz, 2023)

Důležitým doplněním pojmů uprchlík a azylant je skutečnost, že se jimi mohou stát

i cizinci překračující hranici České republiky nelegálně, tedy vstupem na území bez kontroly a řízení ze strany orgánů daného území. K legalizaci pak dochází podáním žádosti o azyl, neboli mezinárodní ochranu. (mvcr.cz, 2023)

Zde je potřeba opět připomenout, že v běžné mluvě i v médiích se tyto termíny mohou zaměňovat, být migrant nutně neznamená být uprchlík, ovšem uprchlíci jsou dle definicí pojmů také migranty, stejně tak jak azylanti.

1.2.1 Migrace a migrační krize

V kontextu s migranty či uprchlíky se často hovoří o uprchlické, alternativně poté migrační krizi. Samotné pojmenování naznačuje náhle zvětšený příchod uprchlíků, toto spojení bylo hojně používáno kupříkladu v roce 2015, jeho používání ale pokračuje dodnes. Při pojednávání o uprchlické krizi se musíme vztáhnout na evropský kontext. Nicholas De Genova (2018) uvádí, že pojmy krize, a s ní spojené migrant, uprchlík či azylant, můžeme vidět jako opozici Evropy a „evropské“ identity. Ta je tak ustanovována právě skrze uprchlíky a atributy, jež jsou s nimi často spojované. Příkladem může být muslimská víra, či odlišný odstín pleti, který je dáván do kontrastu s „evropskými“ hodnotami jako je například křesťanství. Ona krize tedy může být vnímána jako do určité míry zavádějící pojem, který nemá přesnou definici, ovšem nepochybně negativní konotace. Jeho používání začalo v českých médiích ve větší míře v dubnu roku 2015. (Tkaczyk, 2017) Pojem uprchlická krize je používán při příchodu uprchlíků médii, která tak používáním tohoto spojení částečně krizi vytváří. I další relativně ustálená spojení jsou ale schopna nenápadně spojovat přicházející uprchlíky negativně, migrační vlna toho může být příkladem.

1.3 Migrace v médiích

Tak jako média ovlivňují názory společnosti na různé tématicky, ovlivňují veřejné mínění také o migrantech. V mediálním diskurzu o migrantech mohou být viděny různé osy, na základě kterých se o uprchlících mluví. Mohou být viděni v pozitivním či negativním světle, zaměření může být na sociální, politické, nebo ekonomické faktory. Diskurz o uprchlících se odlišuje jak v různých časech, tak v různých regionech či médiích. Výzkumy, jež zkoumají migranty v médiích, se často zaměřují primárně na negativní stranu zobrazování, toto negativní zobrazování je poté vědci chápáno jako odraz širšího společenského vnímání migrace a migrantů samotných. (Bleich et al., 2015) Právě o převaze

zkoumání negativního zobrazování uprchlíků a určité absenci zaměření se na pozitivnější zobrazování hovoří také Jarmila Androvičová (2017). Ta dále zkoumá diskurz lidských práv na Slovensku. O lidských právech hovoří jako o veřejně akceptovaných hodnotách zakládajících se na rovnosti, právech pro menšiny, ale i dalších hodnotách jež jsou vnímány jako liberálně demokratické. Tyto hodnoty jsou přijímány jako principy modernity a moderní společnosti. Diskurz lidských práv je dle Androvičové používán politiky a vládními zástupci, i když na Slovensku je tento diskurz spíše marginální, a v menší míře se objevuje také ve vědeckých textech.

Reprezentace uprchlíků v mediálním prostředí často vytváří uprchlický habitus, který by měl ukazovat utrpení uprchlíků, aby bylo jasné, že jejich útěk je založen na přímém ohrožení na životě. Tato skutečnost ovšem platí více při hovoření o migrantech pocházejících zejména z území tzv. třetího světa. Evropští uprchlíci, kteří se častěji pohybují pouze na evropském kontinentu, jsou oproti tomu vnímáni jako lidé mající inherentní lidskou blízkost k našim zemím. (Kotilainen, Pellander, 2022) Eberl et al. (2018) dále hovoří o tom, že při pojednávání o migrantech jako skupině můžeme v evropských médiích pozorovat společné vzorce referování. Migrantům bývají přisuzovány kriminální či delikventní atributy.

Konkrétní pojmenovávání uprchlíků je též faktorem přispívajícím k vytvoření pozitivnějšího či negativnějšího obrazu. Uprchlíci jsou prezentováni jako zasluhující si naši pomoc z morálního, humanitního hlediska. Na druhou stranu termíny jako migranti, azylantí či běženci mají negativní konotace, jelikož jsou vnímáni jako lidé, snažící se od evropských států dostat vše, co jen mohou a jsou tedy viděni jako nemorální. (Goodman et al., 2017)

Při mediálním zobrazování uprchlíků napříč evropskými médii jsou častými determinujícími faktory náboženství, etnicita či země původu. Kupříkladu u náboženství jsou oproti jiným významněji více zmiňováni ti s muslimskou náboženskou příslušností. Rozlišováno bývá mimo jiné také mezi migranty pocházející ze západní Evropy, a těmi, jejichž původem je Evropa východní. (Eberl et al., 2018) Zobrazování uprchlíků je tak v České republice porovnatelné se zobrazováním v ostatních evropských zemích. Právě muslimské vyznání či země původu jsou pro média častým důvodem k vytváření negativního obrazu pomocí rétoriky, která poukazuje na jejich odlišnosti. Vytváří se tak určitá dichotomie nás a jich, skupin, jež leží v opozici.

Studie zabývající se zobrazováním migrantů v médiích hovoří o paradoxu, kdy je na jednu stranu uprchlík zobrazován jako trpící osoba, jíž je potřeba pomáhat, tedy humánním

způsobem. Na druhé straně jsou ale uprchlíci ukazováni jako hrozba pro naši, často národní, bezpečnost, upozorňuje se na možný ilegální příchod a přítěž, kterou by s sebou mohli uprchlíci přinést. (Tkaczyk, 2017)

Způsobem zkoumání uprchlíků v médiích je i diskurzivní analýza. Richardson a Wodak ve svém textu z roku 2009 hovoří o různých toposech, které jsou používány při hovoření o uprchlících. Těchto toposů identifikují patnáct, a patří mezi ně užitečnost, neužitečnost, definování a pojmenovávání, nebezpečí a hrozba, humánnost, spravedlnost, zodpovědnost, zátěž, ekonomika a finance, realita, čísla, zákon a právo, historie, kultura či zneužívání a násilí. Autoři také hovoří o frekventovaném používání metafor přírodních katastrof, které evokují blížíc se nebezpečí, pojmy jako lavina či vlna. S těmito kategoriemi je též spojena specifická terminologie, která podporuje zájem autora textu či proslovu.

Dichotomie užitečnosti a neužitečnosti, či přínosu a zátěže, uprchlíků spočívá ve skutečnosti, že uprchlíci mohou být pro danou společnost vnímáni buď jako užiteční, kupříkladu ze sociálního nebo ekonomického hlediska, kdy mohou pracovat v méně atraktivních zaměstnáních a tím společnosti pomoci. Jejich neužitečnost na druhou stranu může spočívat ve finančních výdajích, které musí být vydávány nad rámec dané společnosti, či mohou být viděni jako hrozba pro možnosti práce, ve kterých by mohli být zaměstnáni členové dané společnosti. Zde pojetí uprchlíků tedy více či méně závisí na používané rétorice a rámování uprchlíků. Definování a pojmenovávání hledí na to, jakým způsobem jsou uprchlíci nazýváni a jaké atributy jim jsou přiřazovány. Často se hovoří také o ilegality. Kategorie nebezpečí a hrozba upozorňuje na skutečnost, že uprchlíci bývají viděni jako hrozba, a to zejména z bezpečnostního hlediska, ovšem i z hlediska kulturního. Další kategorie jsou relativně výmluvné, jejich názvy naznačují, jaké další atributy bývají mnohdy uprchlíkům přiřazovány, je možné se ohlížet na humanitní aspekt, ve kterém se apeluje na nutnost pomoci lidem, kteří se ocitli v nebezpečné situaci a musí tak utíkat, s čímž může souviset i kategorie zodpovědnosti. Na druhou stranu může tato kategorie vnímat uprchlíky jako zodpovědnost někoho jiného, objevuje se též aspekt ekonomické zátěže či pomoci, kterou mohou migranti poskytovat. Je tedy několik kategorií, či dokonce os, skrze které můžeme zobrazování uprchlíků v médiích pohledem diskurzivní analýzy pozorovat.

1.3.1 Migrace a migranti v českých médiích

Práce se soustředí na zkoumání mediálního obrazu migrantů v českých médiích, a proto v nadcházející části toto téma blíže představuji. Tato část si klade za cíl informovat o

migrantech i konkrétních migračních vlnách v letech 2015 a 2022 v českém kontextu. Počty migrantů přicházejících do České republiky, potažmo do Československa, byly díky historii oblasti značně omezeny. Češi se tedy s migrací ve větší míře začali setkávat až od devadesátých let minulého století. Od otevření hranic po pádu komunistického režimu do země tak začali přicházet cizinci, v roce 2014 jich na našem území trvale nebo dlouhodobě pobývalo bezmála 450 tisíc. (czso.cz, 2018) Kupříkladu počet žadatelů o azyl zůstal ovšem v porovnání se zeměmi západní Evropy nízký. (Jelínková, 2019)

Objemnost mediálního pokrytí uprchlíků z Blízkého a Středního východu byla od roku 2015 značně rozsáhlá. (Tkaczyk et al., 2015) Počet mediálních zpráv o této krizi byl největší právě v roce 2015, v letech následujících se postupně zmenšoval. Migrační krize v roce 2015 byla v České republice, stejně jako v mnoha evropských zemích, používána jako pomůcka k symbolické mobilizaci českého národa, či jako nástroj ke zvýšení emocí, což mohlo být patrné i v následných politických kampaních. Hovořilo se často o problematice bezpečnosti a o tom, jak by tuto bezpečnost mohli uprchlíci ohrožovat. Vyskytovaly se také silně kritické hlasy směrem k Evropské unii, která členským zemím navrhovala kvóty na přijímání migrantů. (Bartoszewicz, Eibl, 2022) Uprchlíci byli viděni jako hrozba, právě protože je média jako hrozbu prezentovala, Tkaczyk (2017) ve svém textu hovoří o diskurzu sekuritizace. Nejvíce byly zmiňovány naléhavost situace, přetížení či nejistota, vše bylo připisováno přicházejícím uprchlíkům. To vedlo k negativní změně veřejného mínění české společnosti vzhledem k uprchlíkům. V roce 2020 odmítaly jakékoliv přijímání uprchlíků přibližně dvě třetiny obyvatel České republiky. (Bartoszewicz, Eibl, 2022)

Již v roce 2015 se ovšem ukazovalo, že čeští obyvatelé rozlišují mezi druhy uprchlíků. V průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2016) pro rok 2015 se ukázalo, že 79 % respondentů bylo proti přijímání migrantů z Blízkého Východu, zatímco 43 % by bylo ochotno přijmout uprchlíky pocházející z Ukrajiny.

Tento výsledek mohl mít původ ve skutečnosti, že Ukrajinci se na našem území objevovali v relativně vysokém počtu ještě před příchodem migrační vlny. Data Českého statistického úřadu ukazují, že na konci roku 2020 byli Ukrajinci nejčastější cizineckou národnostní skupinou na území České republiky, jejich podíl tvořil 26 % všech cizinců. (czso.cz, 2021) Mnozí z nich sem migrovali za účelem práce, 9 z 10 byli jednotlivci v produktivním věku. Část z pracovních migrantů v České republice dokonce zůstává a tvoří zde tak novou ukrajinskou diasporu. Častým příkladem ukrajinského migranta byl muž pracovního věku, který posílal alespoň část vydělaných financí zpět na Ukrajinu.

(Leontiyeva, 2016)

O mediálním pojmání migrační krize z roku 2022 zatím mnoho vědeckých článků nehovoří.

Vnímám také jako vhodné, pro lepší kontext krizí obou let, uvést kolik uprchlíků na naše území přicházelo. V roce 2015 žádalo o azyl v Evropské unii přibližně 1 250 000 migrantů. V České republice z nich žádalo o azyl 1 235, tedy desetina z žadatelů v celé Evropské unii. (ec.europa.eu, 2016) V případě druhé z krizí se do dubna 2023, tedy přes rok od počátku krize, v Evropské unii nacházely přibližně 4 000 000 uprchlíků pocházející z Ukrajiny. V České republice jich poté bylo bezmála 450 000. (consilium.europa.eu, 2023)

2 Metodologická část

V následující části práce je představen výzkumný problém a cíl výzkumu, na základě kterých jsou představeny výzkumné otázky. Poté představuji vybraný výzkumný soubor a sběr dat, v rámci něhož se věnuji volbě média a časového období zkoumaného problému. V poslední části je popsána metoda a postup analýzy představených dat.

2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Práce se zabývá vytvářením mediálního obrazu uprchlíků, a to konkrétně z jednoho týdne roku 2015 a obdobného období roku 2022. Obě krize mají stejné počáteční původce, tedy válečné konflikty na území, z něhož lidé prchají. Vzhledem k aktuální situaci je důležité zkoumat mediální zobrazování uprchlíků, jelikož právě tyto obrazy často vytváří veřejné diskurzy, které se následně objevují v různých částech společnosti. Mediální obraz je též důležitou součástí možné integrace uprchlíků, pokud je dáván důraz na špatné zprávy o uprchlících, veřejné mínění se zhoršuje, což ztěžuje integraci. (Entzinger, Biezeveld, 2003). Také z předchozí části textu plyne, že způsob, kterým média o krizích informují, má velký vliv na názor společnosti směrem k těmto lidem. Uprchlíká krize je úzce spojena s uprchlíky samotnými a jejich oddělení je proto takřka nemožné, spíše naopak, je důležité pohlížet právě na podobnost a možnou záměnnost obou pojmů, jelikož je jednou ze součástí vytváření onoho obrazu. Pozornost je tedy dávana způsobu, jakým se o uprchlících hovoří.

Cílem práce je tedy odhalit rozdíly či podobnosti mediálního obrazu uprchlíků z obou zmíněných krizí. V textu se nezabývám analýzou vizuální, ale zaměřuji se konkrétně na analýzu diskurzu v daných reportážích. Zvolená metoda, již je diskurzivní analýza, tedy reflektuje tuto skutečnost, jelikož práce v práci se věnuji diskurzu a jazyku, a konkrétně například používané rétorice i metaforám.

2.1.1 Výzkumná otázka

Výzkumná otázka reflektuje předchozí části práce a zní následovně:

„Jaké byly rozdíly v mediálním obrazu uprchlíků ve zpravodajství České televize v letech 2015 a 2022?“

Tato otázka byla zvolena ve snaze odhalit rozdíly v zobrazování uprchlíků dvou krizí, které by následně měly vytvářet rozdílný obraz uprchlíků krizí z let 2015 a 2022. Existují tedy rozdíly či podobnosti, jaké jsou, a v čem spočívá jejich podstata.

2.2 Volba média

Sledovanost televize dosáhla v roce 2021 ve věkové kategorii nad 15 let čtyř hodin a dvou minut. (mediaguru.cz, 2022) I přes stále významnější roli online médií tak televize nadále zůstává důležitou součástí společnosti. Jako televizní médium, ze kterého budou čerpány reportáže, byla zvolena Česká televize. Toto veřejnoprávní médium vzniklo, pod názvem Československá televize, již v roce 1957 jako státní organizace. V roce 1992 byl přijat zákon o České televizi, ukotvující tuto stanici právě jako veřejnoprávní médium. Její vysílání tedy trvá od roku 1992 do současnosti, a to na několika programech. Televizní skupina České televize byla v roce 2022 nejsledovanější v kategorii nad 15 let, a její sledovanost se drží na nejvyšších příčkách (mediaguru.cz, 2023)

Výzkumná data byla získávána z večerního zpravodajství prvního kanálu České televize, pojmenovaného *Události*. Tento pořad běží ve večerních hodinách, a to od 19:00 do 19:50 hodin, každý den v týdnu. Je ho možné sledovat jak v televizi, tak zadarmo na internetových stránkách, a je proto dostupný široké veřejnosti. Výběr byl uskutečněn na základě kombinace vysoké sledovanosti, která předpokládá zasažení velké části společnosti, a tím pádem má moc konstruovat realitu. Druhým faktorem je ona veřejnoprávnost média, ve kterém by měla být očekávána větší profesionálnost, objektivita, a žádné zaujatí, nebo snaha vytvořit zprávy pouze za cílem větší sledovanosti.

2.3 Výzkumný soubor a sběr dat

Výzkumnou jednotkou je zpravodajská reportáž, která je hlavní složkou zpravodajských relací. Reportáže jsou ve většině případů vyrobeny v průběhu jednoho dne, a to kvůli charakteristice každodenního zpravodajství, a jejich délka bývá mezi jednou minutou až devadesáti vteřinami. Stěžejní jsou v případě zpravodajské reportáže stručnost, přesnost a srozumitelnost. Právě proto je důležité, co přesně v reportážích zazní. Pozornost musí být dána například tomu, jak reportéři danou zprávu uvádí, jaké informace zazní, a v jaké formě se vyskytují, či kdo je v reportáži citován, a jak nepřímo, tak přímo. Právě tato rozhodnutí jsou důležitá pro finální podobu reportáže, která se objeví ve zpravodajství. Tato rozhodnutí jsou viděna jako volba, kterou vědomě činí televize, a s těmito daty se tak v práci také pracuje.

Data byla získávána pomocí databáze Newton Media, která, mimo jiné, poskytuje od roku 1996 přístup k databázi zpráv, jež se objevily v různých druzích médií, na televizních

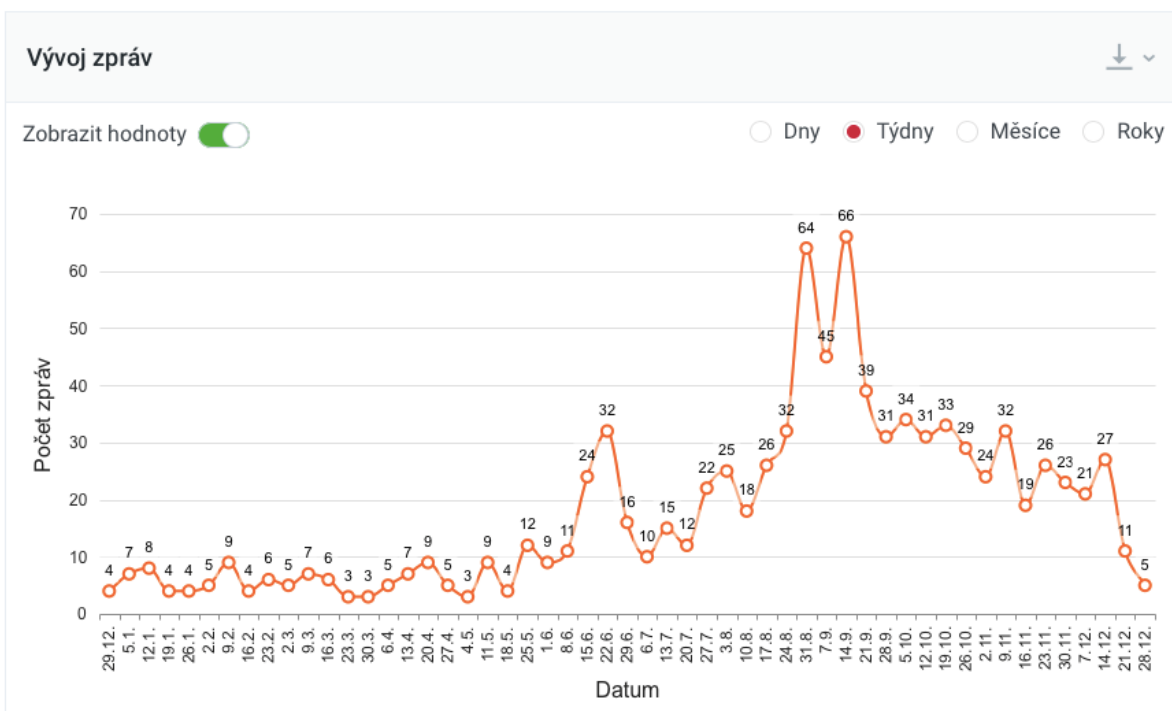
stanicích či na internetu, ovšem také v novinách a v rozhlase. Právě z této databáze byly získány přepisy odpovídající zadaným požadavkům.

Jako klíčová slova vyhledávání byl pro obě krize zvolen dotaz „**uprchl* OR migr* OR azyl***“, a to na základě předchozí teorie. Cílem bylo vyhledat reportáže hovořící o slovech s uvedenými kořeny a slovech příbuzných, čemuž v dotazu slouží znak hvězdičky.

2.4 Volba časového období

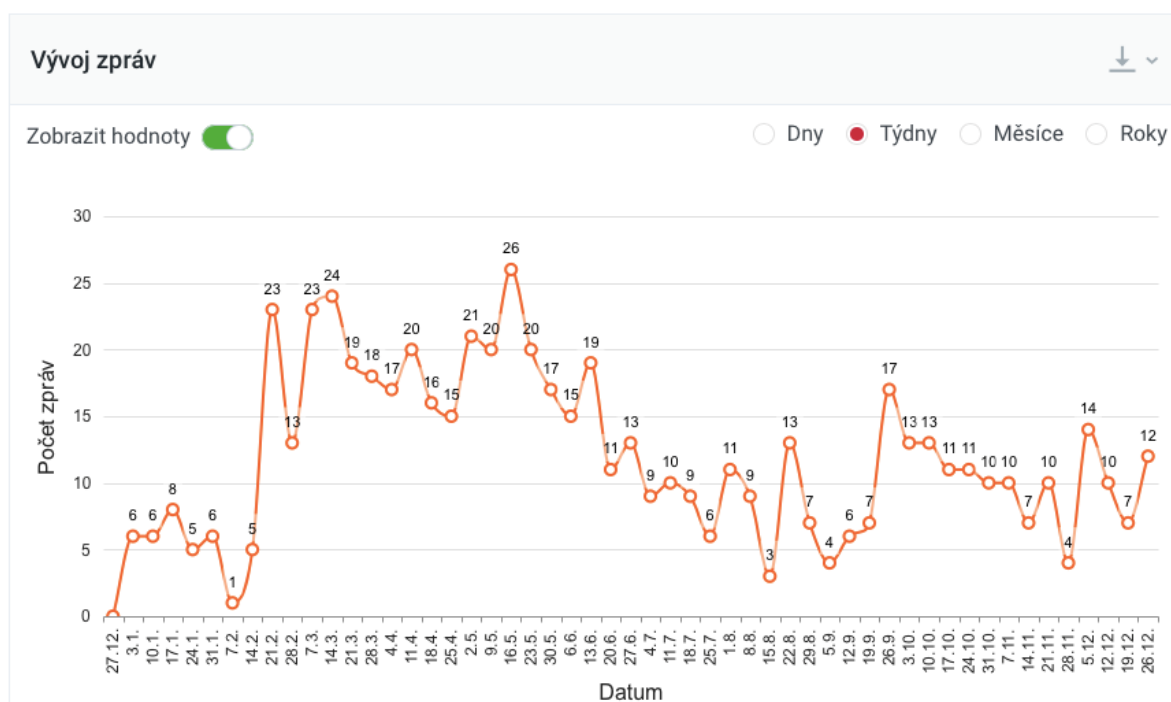
Časové období, z něhož byly extrahovány analyzované reportáže, byla počáteční období uprchlických krizí. Tato období mají vliv na ustanovení agendy a tónu, kterým o uprchlících hovoří nejen média samotná, ale také široká veřejnost. V krizi z roku 2015 je určení přesného počátku krize poněkud těžší, než v případě druhé z krizí, na základě počtu zpráv splňujících kritéria výběru je ale možné určit jakousi první vlnu, ve které se začalo o uprchlících hovořit ve větší míře. I přes to, že uprchlíci přicházeli, minimálně na evropský kontinent, v průběhu celého roku 2015, reportáže se v určitém období začaly objevovat frekventovaněji. Toto období připadá na počátek června 2015, a to konkrétně 15. 6 až 21. 6 2015, kdy se objevilo 24 reportáží. V tomto období se vyskytovala také jedna zpráva, která splňovala požadavky vyhledávání, ovšem netýkala se uprchlíků. Tato reportáž proto byla ze vzorku vyřazena a finální počet analyzovaných textů byl 23. V druhém z případů, tedy v případě krize z roku 2022 připadá začátek analyzovaného období na 24.2. Toto je datum, kdy ruská vojska provedla invazi na ukrajinské území, začínajíc tak válku na Ukrajině. Druhý z analyzovaných časových úseků je tak ohraničen daty 24.2 až 3.3 2022, a zde se vyskytuje 26 reportáží. V obou případech byl zvolen jeden týden, který se vzhledem k počtu analyzovaných reportáží jeví jako dostatečný ukaz zobrazování počátečního období uprchlických krizí.

Četnost zpráv se v letech 2015 i 2022 v některých částech roku zvyšuje, či je podobná vybranému období. Pro práci je ovšem důležité právě ono počáteční období, jako stěžejní část vytváření obrazu uprchlíků, a tyto zprávy proto analyzovány nejsou. Pro ilustraci výběru jsou též přiloženy grafy, ve kterých jsou zobrazeny všechny týdny let 2015 a 2022, které zahrnují četnost vybraných klíčových slov.

Příloha č. 1- Týdenní výskyt zpráv v roce 2015

Zdroj: Newton Media

Příloha č.2 - Týdenní výskyt zpráv v roce 2022

Zdroj: Newton Media

2.5 Metoda analýzy

Na získaná data byla aplikována analytická metoda diskurzivní analýzy. Diskurzivní analýza poskytuje komplexní porozumění rozšířenějším textům, a všímá si také užívaných lingvistických obrátů. Napomohla tak odhalit to, jakým způsobem je vytvářen mediální obraz uprchlíků skrze reportáže, a jelikož text se zabývá výhradně textovou stranou

vytváření mediálního obrazu, tato metoda se jeví jako vhodná. Téma migrantů v médiích je diskurzivní analýzou zkoumané často a nabízí mimo jiné také kategorie a obraty, kterými jsou uprchlíci zobrazováni. Kořeny této kvalitativní metodologie sahají do 60. a 70. let dvacátého století. Wodak a Meyer (2016, s. 2-4) uvádí sedm dimenzí, které mají diskurzivní analýzy napříč různými tématy. Patří mezi ně například zájem o přirozeně vyskytující se jazyk a jeho aplikaci. Dále autoři hovoří o orientaci na texty, diskurzy, konverzace či proslovy spíše než zaměření na izolovaná slova a věty. Mezi sedm dimenzí patří též kontextuálnost používaného jazyka, zaměření na neverbální stranu komunikace či analýza gramatiky a dalších jazykových jevů s ní spojených.

Diskurzivní analýza se tedy snaží komplexně pojmut a rozebrat rozšířenější textové objekty. Zahrnutí dalších dimenzí textových projevů umožňuje co možná nejkompexnější analýzu.

Existuje větší množství autorů diskurzivní analýzy v souvislosti s migranty, kupříkladu Teun van Dijk, který ve své diskurzivní analýze hledá zdroje nerovnosti na rovině my a oni, pátrá po zdrojích dominance a nerovností a jejich udržování a reprodukování uvnitř sociálních skupin. Dalším autorem je Norman Fairclough, který se zabývá diskurzivní analýzou zejména založenou na mocenských vztazích, které ovlivňují konstrukci textů, hovoří tedy spíše o tom, komu a pro jakou funkci jazyk slouží a ne to, jak je používán. Tento text pracuje s diskurzivní analýzou zejména po vzoru Ruth Wodak, jelikož její pojetí diskurzivní analýzy vnímá více do hloubky kontext a jazykovou stranu textů, hledá kupříkladu jak jsou subjekty pojmenovávány, či jak jsou charakterizovány a s pomocí jaké argumentace. Wodak upozorňuje při snaze konstruovat správnou analýzu na důležitost kontextu, historie a jiných okolností, jež obklopují dané téma. (Wodak, Reisigl, 2009) Kritická diskurzivní analýza, jak ji popisuje Ruth Wodak v textu z roku 2002, může mít mnoho společného s kritickou lingvistikou, zejména společný pohled na vytváření sémiotiky či diskurzivní analýzy samotné. Jazyk je zde viděn jako sociální praxe, a tato sociální praxe může hrát roli například v případech užívaných implikací. Právě používaný jazyk může vyjadřovat, ovšem i ustanovovat a legitimizovat, různé nerovnosti, tyto nerovnosti jsou viděny také v používaných ideologiích. Jako prostředek v nerovných mocenských vztazích je používán onen diskurz, například díky ustanovování hegemoneckých. Jazyk je zde důležitý pro vytváření a reprodukcii ideologií na různých úrovních. Wodak svůj přístup nazývá diskurzivně-historický.

Jazyk je zde vnímán jako mocenský prostředek, důležité jsou pojmy jako například

intertextualita či interdiskurzivita, jelikož jsou nezbytné pro komplexní porozumění textů. Intertextualita proto zvažuje vztahy mezi více texty, interdiskurzivita upozorňuje na důležitost porozumění provázanosti jednotlivých diskurzů, které hovoří o odlišných tématech.

Wodak (2002) v jednom z textů zabývajících se právě touto kvalitativní metodologií hovoří o diskurzu jako o skupině sémiotických praktik, jež je umístěna do specifického sociálního prostředí. Tato skupina praktik je sociálně konstituována, je ovšem také sociálně konstitutivní, a je vztažena k specifickému tématu. Diskurz je též spojen s argumentací idejí jako je pravda a normativita, a to zejména v prostředí několika sociálních subjektů, kteří mají jiné úhly pohledu. Jako jednu z důležitých součástí konkrétního diskurzivně-historického přístupu uvádí Wodak a Meyer (2001) snahu o zahrnutí znalostí co největšího počtu historických zdrojů, a to v kombinaci se znalostí sociálních či politických dimenzí, ve kterých je dané téma ukotveno.

Mezi tři hlavní složky diskurzivně-historického přístupu tedy patří kontextualita a témata diskurzů, diskurzivní strategie, dále lingvistické prostředky a jejich uvědomění. Diskurzivní strategie můžeme získat přímo na základě textu, kupříkladu při hledání pojmenovávání subjektů, používané argumentace či charakteristik.

Důležité je též podotknout, že projekty diskurzivní analýzy bývají ve svém rozsahu větší, a využívají rozsáhlejší textové podklady i více vědců. V mém případě jsem ovšem kvůli omezením bakalářské práce musela učinit určité volby, jako je menší počet textů či dané časové období. Výzkum se i tak považuje za legitimní a užitečný. (Wodak, Reisigl, 2009)

2.6 Postup analýzy

Reportáže z databáze Newton Media byly zvoleny tak, aby odpovídaly požadavku „uprchl* OR migr* OR azyl*“ v jednom týdnu, a následně byly analyzovány. Analýza proběhla na základě diskurzivní analýzy v pojetí Ruth Wodak a Martina Reisigla, konkrétně tabulky z textu z roku 2009, jež je přiložena níže. Tyto kategorie byly v reportážích hledány, a na základě nálezů je možné porovnání informování o obou krizích.

TABLE 4.1 *A selection of discursive strategies*

Strategy	Objectives	Devices
nomination	discursive construction of social actors, objects/phenomena/ events and processes/ actions	<ul style="list-style-type: none"> • membership categorization devices, deictics, anthroponyms, etc. • tropes such as metaphors, metonymies and synecdoches (<i>pars pro toto, totum pro parte</i>) • verbs and nouns used to denote processes and actions, etc.
predication	discursive qualification of social actors, objects, phenomena, events/ processes and actions (more or less positively or negatively)	<ul style="list-style-type: none"> • stereotypical, evaluative attributions of negative or positive traits (e.g. in the form of adjectives, appositions, prepositional phrases, relative clauses, conjunctive clauses, infinitive clauses and participial clauses or groups) • explicit predicates or predicative nouns/adjectives/pronouns • collocations • explicit comparisons, similes, metaphors and other rhetorical figures (including metonymies, hyperboles, litotes, euphemisms) • allusions, evocations, and presuppositions/implicatures, etc.
argumentation	justification and questioning of claims of truth and normative rightness	<ul style="list-style-type: none"> • topoi (formal or more content-related) • fallacies
perspectivization, framing or discourse representation	positioning speaker's or writer's point of view and expressing involvement or distance	<ul style="list-style-type: none"> • deictics • direct, indirect or free indirect speech • quotation marks, discourse markers/ particles • metaphors • animating prosody, etc.
intensification, mitigation	modifying (intensifying or mitigating) the illocutionary force and thus the epistemic or deontic status of utterances	<ul style="list-style-type: none"> • diminutives or augmentatives • (modal) particles, tag questions, subjunctive, hesitations, vague expressions, etc. • hyperboles, litotes • indirect speech acts (e.g. question instead of assertion) • verbs of saying, feeling, thinking, etc.

2.7 Etické souvislosti zvažovaného projektu

Etická rizika se vzhledem k předpokládaným metodám zpracování a povaze výzkumu nepředpokládají. Data samotná jsou vytvářena pro informování populace a jsou vytvořena veřejnoprávním médiem, které jejich plný záznam poskytuje na svých internetových stránkách. Získávání dat proběhlo z veřejně dostupných materiálů. Zveřejněna byla jména pouze těch, kteří jsou v práci citováni, což nevidím jako problematické, protože jsou, stejně jako většina informací spojených s použitými daty, veřejně dohledatelná.

Chtěla bych zde poukázat na skutečnost, že hovoření o uprchlících, pocházejících z jedné či druhé oblasti, jako o jedné či druhé skupině, je problematické, jelikož tito lidé netvoří homogenní skupinu, i přes to že je o nich tímto způsobem často hovořeno. Tomuto pojmenování se proto v práci vyhýbám. Také používání pojmů uprchlík, migrant anebo uprchlická či migrační krize může být problematické, jelikož některé pojmy mohou mít negativní konotace. Tato rétorika je ovšem v médiích i konkrétních reportážích častá, a pro přehlednost i konvenci toto spojení též používám. Uprchlická či migrační krize se totiž krizí stává částečně také tím, že je v médiích takto pojmenována. Dalším faktorem, který onu krizi vytváří v médiích je zvýšená pozornost tomuto tématu, která byla při psaní práce brána v úvahu. Pokud v textu používám pojem migrant, užívám ho ve smyslu nuceného migranta, tedy migranta, jež zem opouští v tomto případě kvůli válečnému stavu.

3 Analytická část

Analytická část práce nejdříve představuje uprchlické krize a jejich hlavní obsahy a témata. Další části se zabývá diskurzivními strategiemi, konkrétně kategorií pojmenování & atributy, které jsou uprchlíkům přiřazovány, a poté kategorií argumentace & toposy. Tato struktura následuje představenou metodologii Ruth Wodak. V poslední části analytické práce hovořím o zásadních rozdílech mediálního zobrazování uprchlíků.

3.1 Hlavní obsahy a témata

Tato sekce představuje v obecné rovině hlavní obsahy a témata, která se objevovala v reportážích hovořících o uprchlících v letech 2015 a 2022.

3.1.1 Krize roku 2015

V dení zvoleného týdne, začínajícího 15. června roku 2015, byla hlavním tématem snaha Maďarska postavit na svých hranicích plot, v druhé polovině také ilegální přesouvání uprchlíků uvnitř Evropské unie a jejich dopady na mezistátní dopravu. V roce 2015 převládal sekuritizační diskurz. Reportáže měly spíše negativní tón, v mnoha případech by se dalo mluvit o vzdálenosti, se kterou byli uprchlíci prezentováni. Hovořilo se zejména o problematické situaci na hranicích, a to jak vnějších hranicích Evropské unie, tak hranicích mezi unijními státy. Charakteristicky pro sekuritizační diskurz se objevovala také možnost zavádění opatření kvůli uprchlíkům, která se projednávala na zmíněných mezinárodních jednání, mezi něž patřilo jednání evropských ministrů vnitra o zavedení kvót na přerozdělení uprchlíků v Lucemburku. Mezi národní jednání, jež se odehrávala, patřila konkrétně v tento týden mimořádná schůze o řešení krize v unijních státech. Bývala prezentována neshoda, která panovala na těchto jednáních, a to jak na mezinárodní, tak národní úrovni. V diskurzu se tak též objevovaly hrozby a nejistota, které měly být zapříčiněny uprchlíky, jejich snahou vstoupit na evropské území i jejich pohybem na kontinentu. Bezpečnostní opatření byly kontroly na hranicích, ale též kvóty na přijímání uprchlíků. I zde se opakovalo zobrazování uprchlíků se vzdáleností, ale také přijímání kvót, a tak i zodpovědnosti, kterou Evropská unie České republice určitým způsobem vnucuje. Uprchlíkům prisuzovaný diskurz se zabýval také symbolickým ohrožováním financí, ale i fyzickým ohrožováním například řidičů dálkové kamionové dopravy. Tón reportáží směřoval k zobrazování uprchlíků záporně, a to i díky prezentovaným citacím, jež naznačovaly příchod uprchlíků jako nadbytečný problém, se kterým je nutno se vypořádat. Celkový dojem z reportáží je proto

negativní, jelikož často chybělo zosobnění uprchlíků, a objevovalo se díky absenci výsledků jednání též množství nejistoty a hrozeb.

3.1.2 Krize roku 2022

Děni bylo ve vybraném týdnu v roce 2022, počínajíc 24. únorem, rámováno začátkem války na Ukrajině, o kterém musela televize informovat. Převažujícími diskurzy v roce 2022 byly diskurzy války a lidských práv, jako jakési protipóly. Vyskytovalo se přímé provázání s invazí ruských jednotek na ukrajinské území, znamenajíc válečný stav na území Evropy, čímž se války týkala též České republiky. Je proto zřejmé, že toto téma bylo s tématem uprchlíků a jejich pohybem úzce spojeno, jelikož konflikt byl spouštěčem jejich odchodu, což vyžaduje odpověď. Touto odpovědí musí být mimo jiné pomoc ukrajinským uprchlíkům, pomoc byla v reportážích tedy zobrazována v rámci diskurzu lidských práv, s čímž souvisela i zobrazovaná potřeba pro humanitu. Byly proto ukazovány konkrétní kroky pomoci, a to jak ze strany státu, tak ze strany jednotlivců, kteří mimo jiné jezdili na hranice a pomáhali kupříkladu s dopravou uprchlíků na naše území. Důraz byl dáván na lidský faktor, časté byly promluvy jak uprchlíků, tak lidí jim pomáhajícím, dále také politických zástupců, kteří ale oproti roku 2015 nepoužívali diskurz sekuritizační, ale diskurz lidských práv. Presentován byl také soulad, na evropské i státní úrovni, či shoda umožnit uprchlíkům lehčí vstup do Evropské unie i následná pomoc v konkrétních zemích. Cesta do zemí byla tak též častým tématem, stejně jako humanitní, lidské zobrazení uprchlíků.

Dojem z uprchlíků je tedy pozitivní, jelikož uprchlíci samotní jsou viděni v dobrém světle, jako protipól původce krize. Presentované citace či kontext v tomto trendu pokračovaly, a právě díky tomuto osobnějšímú přístupú k uprchlíkům se mohou divákovi zdát bližší. S tím pomáhají též citace politiků i ostatních lidí, v mnoha případech těch, jež se sami vydali na hranici pomoci uprchlíkům.

3.2 Diskurzivní strategie používané při vytváření obrazu uprchlíků

Tato část se zabývá diskurzivními strategiemi používanými při konstrukci mediálního obrazu uprchlíků. V první části analyzuji, jak jsou uprchlíci pojmenováni a jaké atributy jim jsou přiřazovány. V druhé části poté představuji, do jakých kontextů a skrze jaké argumentace je dokončeno vytváření obrazu uprchlíků. Všechny použité citace pochází ze zpravodajského pořadu *Události* na prvním televizním kanále České televize. Jejich

časové ohraničení je, jak již bylo uvedeno, 15. 6 až 21. 6 2015 a 24. 2 až 3. 3 2022.

3.2.1 Pojmenování & atributy

3.2.1.1 Krize roku 2015

O uprchlících bylo hovořeno převážně jako o uprchlících a běžencích spíše než jako o lidech, konkrétní jména se vyskytovala výjimečně. Tato skutečnost přispívá v rámci toposu definice a pojmenovávání k odosobnění uprchlíků jako lidí, a jejich vidění jako jednotlivců je téměř nemožné. Uprchlíci či běženci jsou tak, jak zmiňuje i De Genova v textu z roku 2017, viděni do určité míry jako opozice Evropanů. Objevoval se jazyk přírodních metafor, o němž v článku z roku 2009 Richardson a Wodak také hovoří, konkrétně spojení zahrnující slova příliv či vlna, naznačující nebezpečí spojené s naléhavostí problému.

„Úsvit chce kvůli přilivu běženců zvýšit kontroly na českých hranicích, případně je úplně uzavřít.“

- Marek Černoch, poslanec Úsvit, 18. 6. 2015

V citaci vidíme nejen metaforické spojení příliv běženců, ale též silně negativní konotace, které jsou se spojením vázány. Uprchlíci jsou též označeni jako důvod pro komplikace na hranicích, které by se kvůli nim mohly dokonce zavřít. Toto odpovídá toposu nebezpečí a hrozby dle Richardsona a Wodak. Další používané atributy zahrnují případné kvóty na přijímání uprchlíků, s čímž byla dále spojena povinnost uprchlíky přijímat, jejich rozdělování či jejich nelegálnost. Rétorika povinnosti přijímat uprchlíky, a to ne z hlediska humanitního, ale z povinnosti pocházející od Evropské unie, byla v rámci diskurzu roku 2015 jednou z převládajících. Postoj představených českých politiků byl odmítavý a odporující postoji velké části unijních politiků, což ukazuje například citace z reportáže, ve které tehdejší premiér Bohuslav Sobotka hovořil před mimořádnou schůzí Poslanecké sněmovny. Tato schůze diskutovala zapojení České republiky do řešení uprchlické krize.

„(Bohuslav Sobotka) zopakoval ten status České republiky, a to, že tedy ty povinné kvóty Česká republika odmítá.“

- Jitka Százsová, redaktorka ČT, 18. 6. 2015

Zde je viděna odmítavá pozice vůči uprchlíkům a povinnosti je přijímat, je možné spatřit topos zodpovědnosti, kterou Česká republika přijímá pouze jako člen Evropské unie. Jen vzácně se vyskytovaly více deskriptivní atributy, jako například konkrétní věk či jiné osobnější popisy, objevovaly se také zmínky azylových táborů a středisek. Absentují toposy humánnosti či užitečnosti. Reportáže o uprchlících mluvily v číslech, jelikož byli popisováni číselnými hodnotami častěji než jakýmkoliv jiným deskriptorem, topos čísel tak, jak ho uvádí Richardsona Wodak, je tak zřejmý. Topos definice či pojmenovávání je zde reprezentován příklady představující uprchlíky negativně.

3.2.1.2 Krize roku 2022

V roce 2022 převládal „lidský“ diskurz, tedy pojmenování lidí, velmi časté byla dále konkrétní pojmenování, čili jméno včetně příjmení, která se v reportážích roku 2015 prakticky nevyskytovala. Objevovala se i pojmenování členů rodiny. Toto odpovídá již zmíněným nálezům De Genovy z roku 2017, kde se hovoří o pojmenování slovy uprchlík či migrant jako opozici k Evropě a jejím obyvatelům. Oproti roku 2015 se v roce 2022 objevuje spíše diskurz lidí, než uprchlíků. V následující ukázce hovoří dobrovolnice, jež se vydala pomoci na hranice.

„Nevím, co mě tam na těch hranicích čeká. Informace pro mě byla, hele, ty matky a děti se tam prostě hromadí, kdo můžete, prostě přijed'te.“

- Lucie Janečková, dobrovolnice, 2. 3. 2022

Je zde viditelná vysoká emocionalita, kdy se skupiny mnohými považovány za ohrožené, tedy matky a děti, hromadí na hraničních přechodech a neví, co dál, a proto jim musíme pomáhat, odpovídajíc toposu humánnosti dle Richardson a Wodak. Objevuje se též volání o pomoc, která je poskytnuta i přes nejistotu situace, do které dobrovolnice přijíždí. Oproti roku 2015 se výrazně méně hovořilo o migrantech či běžencích, namísto toho bylo používáno slovo uprchlíci. Toto ukazuje uprchlíky krize roku 2022 v lepším světle, o čemž hovoří Goodman et al. (2017), jelikož pojmenování uprchlík má oproti pojmem migrant, azylant či běženec pozitivnější konotace.

Přiřazované atributy obsahovaly přídavná jména vyjadřující pocity uprchlíků, je vidět nutnost dostat uprchlíky do bezpečí, tematiky, jež se v reportážích opakuje. Topos nebezpečí je tak s uprchlíky spojen v opačném smyslu, než v roce 2015. Zde jsou

v nebezpečí uprchlíci, v krizi předchozí ohrožují uprchlíci nás. Citovost je možné ilustrovat na zmínkách rozdělených rodin, mnohdy propojených se skutečností, že muži museli na Ukrajině zůstat, aby bojovali.

„Po mučivé nejistotě zažila úlevu jedna žena na přechodu s Maďarskem. Manžel, který ji měl přivést dvě děti, se kvůli povolávacímu rozkazu přes hranice nedostal.“

- Marcela Augustová, moderátorka ČT, 26. 2. 2022

Spojení mučivé nejistoty, po které následuje úleva jasně prezentuje uprchlíky jako oběti konfliktu, následující zmínka rodinné situace a nemožnosti manžela s rodinou uprchnout před válkou v tomto trendu pokračuje. Objevuje se zde tak pozitivní prezentace uprchlíků, jež můžeme spatřit též ve zmínce války, ve které musí manžel bojovat. Manželé a muži, kteří musí v zemi zůstat, tak mohou být viděni jako hrdinové, jelikož bojují proti nepříteli, který je společný pro Ukrajince, ale do určité míry i pro Českou republiku, jelikož navrácí válku do Evropy. Válka sama je tak vnímána jako konflikt, který nás přímo ovlivňuje a svým způsobem je tak vlastně i naší válkou. Ve zmínkách rodin byla možnost identifikovat se s jejich situací, s rodinou roztrženou konfliktem, ve které musíme pomoci alespoň těm, kterým můžeme. Válka byla tedy též atributem, který byl uprchlíkům přiřazován, a to jak nepřímou, tak přímo, ve spojení váleční uprchlíci, či uprchlíci prchající před, nebo zkoušení válkou. Možné bylo spatřit též metafory přírodních katastrof, v roce 2022 byla častá slova vlna či příliv, ovšem jejich četnost byla v porovnání s ostatními popisy menší, než by se dalo čekat. Nejčastějšími atributy byly opět číselné údaje.

3.2.1.3 Dílčí závěry

Toposu definice a pojmenování dle Richardsona a Wodak odpovídají nominace, kterými byly v roce 2015 pojmy uprchlík a běženec. Zde se nálezy mírně odlišují od těch jež prezentují Goodman et al. (2017), jelikož jsou je používán jak pozitivnější termín uprchlík, tak negativnější termíny jako běženec či migrant. Krize roku 2022 ovšem nálezům Goodmana et al. odpovídají. Osobní jména či jiná familiárnější pojmenování, byla používána především roce 2022. Pro kvalifikace uprchlíků v obou krizích byly nejčastěji používány číselné hodnoty, zde se nachází topos čísel. S kvótami byla často spojena externí povinnost tyto kvóty přijmout, naznačujíc negativní rétoriku vlády samotné. Tento přístup býval podpořen nelegálností, která byla uprchlíkům přiřazována. Používán byl také jazyk

přírodních metafor. Je vidět topos nebezpečí a hrozby či topos zátěže.

Druhá z krizi prezentovala uprchlíky ve velmi osobním světle, objevovaly se detailnější popisy jednotlivců, a i používané názvy je představovaly jako obyčejné lidi, jež se stali obětmi v rámci diskurzu lidských práv. Hovořilo se též o rodinách a jejich situaci. S tímto souvisela nutnost dostat uprchlíky do bezpečí a poskytnout jim pomoc, kterou od nás potřebují z čistě humanitního pohledu, zde může být viděn topos humánnosti či spravedlnosti. Citově zabarvené deskripce i zmínky války také představují uprchlíky jako oběti v pozitivním světle. Metaforická pojmenování příchodu uprchlíků se objevovala v menší míře, časté byly popisy číselných hodnot, v těchto aspektech tedy odpovídají obrazy uprchlíků z obou krizí tezím o nichž hovoří Richardson a Wodak.

3.2.2 Argumentace & toposy

3.2.2.1 Krize roku 2015

Argumentace v roce 2015 prezentovaly uprchlíky jako bezpečnostní hrozbu, a to například kvůli jejich počtu, ovšem také způsobu vstupu do Evropy, či možným kulturním rozdílům. Odmítavý postoj vůči uprchlíkům je zdůvodňován například velkým počtem těch, jež míří na evropský kontinent, jehož země tak musely přijímat mnohá opatření, a zde se tak kombinují toposy čísel, hrozby a zátěže. Tato opatření zahrnovala kontroly na hranicích a převažující byl tak sekuritizační diskurz o němž hovoří v textu z roku 2017 i Tkaczyk. Nebezpečí představovaly též možné kulturní rozdíly, o kterých mluvili někteří politici. Vyskytovaly se toposy zátěže, kultury či financí, jelikož politici hovořili i o nadbytečné finanční zátěži, či možnosti ukradení pracovních příležitostí občanům daných zemí, zde se opět objevuje topos nebezpečí. Toto může být viděno na příkladu prezentovaným v reportáži z Maďarska.

„Maďarsky vůbec neumí, a tak si nepřečte billboardy, které i kolem nádraží nechala vylepit vláda. Na nich vzkazuje imigrantům, aby nebrali práci domácím, nebo že musí dodržovat místní zákony. Podle všeho zbytečně utracené peníze. (...) Vláda v nich proto vidí hrozbu.“

- David Miřejovský, reportér ČT, 16. 6. 2015

Takto mluvila o uprchlících v roce 2015 maďarská vláda, jejíž negativní rétorika byla prezentována ve více případech. Uprchlíci jsou v rámci sekuritizačního diskurzu explicitně

představování jako hrozba, a to jak bezpečnostní, tak ekonomická. Dokonce jsou finance, které byly použity na tvorbu billboardů přímo označeny jako zbytečné. Naznačuje se zde tedy, že uprchlíci přímo berou občanům Maďarska jak zaměstnání, tak finance. Zmínka nutnosti dodržování zákonů zase prezentuje uprchlíky jako nepřizpůsobivé, což potvrzuje začátek prohlášení redaktora, tedy že uprchlíci neovládají maďarský jazyk, a proto si onen vzkaz nemohou přečíst ani pochopit. Zde se shodují nálezy s těmi, jež doložili v roce 2015 Eberl et al., a to že příčinou tohoto diskurzu je především etnicita či země původu, které v případě uprchlíků neodpovídají evropským. Odmítavý postoj k uprchlíkům ze strany vlády České republiky i dalších evropských zemí byl tedy převažující, stejně jako neosobní postoj, a to skrze citace politiků, ať již českých, nebo zahraničních. Objevovala se také potřeba pro různá opatření, často spojená s výhrušným tónem a s viděním uprchlíků jako nebezpečí, na které se musíme připravit, lépe však se před ním obrnit. Toto i dále upevňuje převládající sekuritizační diskurz, zde prezentovaným příkladem plotu, který chtěli postavit někteří zástupci maďarské vlády.

„Zmíněný plot, kterým chtějí Maďaři uzavřít hranici se sousedním Srbskem, bude sto pětasedmdesát kilometrů dlouhý a čtyři metry vysoký.“

- Jakub Železný, moderátor ČT, 17. 6. 2015

Opět je možné vidět topos nebezpečí a hrozby, jelikož uprchlíci sami jsou nebezpečím, před kterým může země ochránit pouze onen čtyřmetrový plot. Citace politiků, přímé i nepřímé, byly v textech časté, a obsahovaly sekuritizační diskurz skrze opatření přijímaná kvůli uprchlíkům, což vedlo k negativním postojům vůči uprchlíkům. V některých reportážích byly prezentovány víceméně pozitivní přístupy k uprchlíkům a jejich příchodu, obvykle se ale objevovaly i silně negativní citace.

„Tato přílivová vlna není ničím jiným než invazí a v této chvíli se tato vlna šíří nejenom Evropou, ale i Českou republikou.“

- Marek Černoch, poslanec Úsvit, 18. 6. 2015

I zde je evidentně prezentovaná hrozba uprchlíků, kteří měli metaforickým pojmenováním vodního proudu provést invazi, pojem používaný při násilném vojenském vpádu.

V reportážích se řešila též jednání, zejména o kvótách na povinné přijímání uprchlíků. Byla zde připomínána případná povinnost tyto uprchlíky přijímat a prostor byl dáván jak hlasům vztahujícím se k těmto kvótám negativně, tak hlasům vyjadřujícím se ke kvótám pozitivnějším tónem, ten ovšem pocházel často ze stran hraničních států Evropské unie a mohl být proto chápán spíše jako potřeba se uprchlíků zbavit. Objevuje se tu tak topos zodpovědnosti, kterou ale za uprchlíky nemá nést Česká republika. Ustavovala se zde znovu nejistota, ale také negativní tón, jelikož jednání přinášela spory. Téma pomoci uprchlíkům se vyskytovalo spíše na mezinárodní úrovni, a to pod záminkou hrozby, konkrétně například ze strany Itálie, jejíž zástupci hovořili o udělování dočasných víz pro uprchlíky, pokud by nedostali větší mezinárodní pomoc.

„Řím také v posledních hodinách pohrozil, že by mohl začít vydávat jednorázová krátkodobá víza do Schengenského prostoru, což by se týkalo i České republiky, pokud tedy Evropa nehodlá ustoupit a nehodlá přijmout povinné kvóty na uprchlíky, které právě mají Itálii hodně pomoci.“

- Bohumil Vostál, zpravodaj ČT, 16. 6. 2015

Pomoc pro uprchlíky je vnímána v přímém rozporu s přáními zástupců některých zemí Evropské unie, a je pro diváka prezentována jako nechtěná, či dokonce nebezpečná, jelikož ubírá na suverénosti České republiky a přichází ve formě výhrůžek. To ilustruje i následující citace.

„Já si myslím, že to nemůže být ve formě pohrůžek. Tady jasně zaznělo, že evropské země chtějí pomáhat, ale my se bráníme prostě automatickému systému přijímání, my chceme být suverén v této věci.“

- Milan Chovanec, ministr vnitra, ČSSD, 16. 6. 2015

Pokud bylo o přímé pomoci uprchlíkům hovořeno, zmiňuje se humanitární pomoc, a to na hranicích, v podobě základních lidských potřeb, sám dobrovolník pomoc uprchlíkům popsal v reportáži pouze jako základní.

V první z krizí tak převažoval sekurizitační diskurz. V souvislosti s jejich přesunováním byla zmiňována i skutečnost, že někteří z nich přesouvali ilegálně, v mnohých zobrazených případech v kamionech.

„Asi nejnebezpečnější způsob, jak se dostat s kamionem do vytoužené západní Evropy, je pak tento. Na nápravě pod návěsem, kam se běženci přivazují. Největší nebezpečí jim podle řidičů hrozí při nalodování. Bojí se ale i řidiči kamionů, a to právě uprchlíků.“

- Milan Brunclík, redaktor ČT, 17. 6. 2015

Zde byli uprchlíci pro řidiče kamionu viděni jako přímá hrozba, jenž vyvolává strach. Zajímavá je zde i struktura věty, která nejprve ustanovuje strach řidičů kamionu, a poté znovu opakuje, že důvodem pro tento strach jsou uprchlíci, jež řidiče ohrožují. Zmiňovány byly též kontroly na hranicích, které jsou viděny jako jedno z řešení krize, tento diskurz převažoval i v reportážích týkajících se jiných témat než hranic samotných. I u této tematiky byly prezentovány názory na politických scénách a chybělo zde řešení, přidávající k pocitu nejistoty a nebezpečí. Tato tematika zobrazovala uprchlíky jako delikventy, jak dokázali například již Eberl et al. v textu z roku 2018.

Uprchlíci samotní nedostávali v reportážích mnoho prostoru na promluvy, v těchto částech se objevovaly jediné zmínky válečného konfliktu jako původce uprchlické krize, zejména při prezentaci jednotlivých uprchlíků. Tyto případy byly ale, jak již bylo zmíněno, spíše výjimečné. Uprchlíci, jež mluvili v reportážích, byli uprchlíci usazení v zemi, a měli již získaný status azylanta, objevovali se v pár případech také přímo uprchlíci snažící se dostat do některé ze zemí Evropské unie, znovu spíše jako delikventi. Promluvy politiků souvisely zejména s rétorikou bezpečnosti, a jejího případného ohrožení právě kvůli uprchlické vlně, prezentujíc převažující sekuritizační diskurz všech reportáží roku 2015. Uprchlíci samotní byli viděni jako hrozba a zmíněny byly též zbytečné výdaje, které by na uprchlíky padly.

3.2.2.2 Krize roku 2022

Oproti roku 2015 reportáže krize roku 2022 argumentovaly humánní stranou celé uprchlické krize, odpovídajíc toposu humánnosti Richardsona a Wodak, často ovšem ne explicitně, ale naznačováním. Převažoval tedy diskurz lidských práv, o němž hovoří také Androvičová v textu z roku 2017, objevovaly se prosby o pomoc uprchlíkům z hlediska humánnosti a lidskosti, jelikož válka právě tato práva omezuje. Krize byla prezentována jako následek agresivního vojenského chování, které si vyžaduje odpověď, druhým z převládajících diskurzů reportáží byl ten válečný. Argumentace tak byly spíše

naznačovány, přijímání uprchlíků bylo viděno jako samozřejmé, a jeho následky, ať již pozitivní, nebo negativní nebyly diskutovány kvůli naléhavosti situace. Morální správnost pomoci je automatická, jelikož uprchlíci jsou stavěni do pozice oběti, v tomto principu je možné spatřit onen diskurz lidských práv propojený s tím válečným. Struktura reportáží byla v mnoha případech podobná. Zpravodajství v daném časovém období v některých případech opouštělo systém většího množství reportáží týkajících se více témat, namísto čehož byly zprávy předávány v bloku, který byl časově značně rozsáhlý. Tento blok býval vysílán na počátku zpravodajské relace a jeho struktura byla obdobná. Na samém začátku byla představena situace na Ukrajině, v některých případech propojena s mezinárodními jednáními či reakcemi ovlivněných lidí na Ukrajině. Poté přišlo přímé provázání s uprchlickou krizí a uprchlíky, kteří před válkou utíkali. Zde bylo tedy prezentováno jasné stanovisko, uprchlíci byli viděni jako oběti a jejich útěk je tím ospravedlněn. S válečným diskurzem souvisely i prosby o pomoc, a to mířící na diváky, pomoc pro Ukrajinu jako zemi i pro uprchlíky samotné, tyto prosby byly často propojeny. Zajímavostí též je, že v prosbách o pomoc Ukrajině se objevovaly také prosby o pomoc v podobě zbraní, poukazujíc na skutečnou násilnost konfliktu. Po části informující o válce na Ukrajině se tedy objevovaly informace o uprchlících, po segmentu s uprchlíky se reportéři navraceli k hovoření o válce. Válečný diskurz tak byl převládající v reportážích jako celcích, v částech které se týkaly uprchlíků samotných ovšem převažoval diskurz lidských práv. Objevoval se i topos nebezpečí a hrozby, původcem hrozby ale nebyli uprchlíci, ale válka a Ruská Federace.

Apely na pomoc Ukrajině byly též skrze pomoc uprchlíkům, objevovaly se přímé prosby o pomoc, která byla viděna jako jasná a samozřejmá, kupříkladu díky politické shodě, která panovala napříč politickým spektrem na mezinárodní i národní úrovni. Shoda pocházela právě z porušování lidských práv uprchlíků. Tyto skutečnosti kontrastují s krizí v roce 2015, jelikož v se v ní nevyskytovala ani shoda, ani apely o pomoc. Prezentovány byly přímé kroky pomoci ukrajinským uprchlíkům. Mezi prezentované případy patřily spoje, které byly vypraveny na pomoc dopravení uprchlíků na naše území, pomoc poskytovaly ale i charitativní organizace i jednotlivci. Právě pomoc uprchlíkům souvisí s diskurzem lidských práv, jelikož díky jejich porušování je naší lidskou a humanitní povinností uprchlíkům práva, alespoň do určité míry, navrátit. Tento krok byl prezentován jako morálně správný a nebyl nijak zpochybňován, ba naopak ustanovován jako korektní, následováníhodný čin, podtržen prostorem, který jednotlivci dostali v přímých promluvách, ve kterých často svůj krok popisovali jako samozřejmý, a vybízeli ostatní, aby pomohli také.

„Budu sem jezdit pravidelně tak dlouho, dokud to bude třeba, dokud zájem uprchlíků o nalezení bezpečného zázemí v České republice bude, čili jsem připraven jezdit sem týden, jsem připraven jezdit sem několik měsíců.“

- Jiří Beneš, dobrovolník, 1. 3. 2022

Pomoc přichází i přímo od České republiky. Kromě pomoci při cestě byla zobrazována pomoc v Česku, například s ubytováním či s formálními záležitostmi. Tato pomoc dále ilustrovala diskurz lidských práv a snahu je navrátit. Je tedy vidět role, do které je stavěno Česko jako stát, který pomáhá, protože to uprchlíci potřebují. Znovu se tak objevuje topos humánnosti, ovšem také topos zodpovědnosti, kterou má, oproti krizi roku 2015, sama Česká republika. O pomoci nejsou žádné pochyby, v reportážích se vyskytovala mnohdy i pomoc mezinárodní. Ta byla viděna jako samozřejmá díky její humánnosti, a poukazováno bylo též na konkrétní kroky pomoci, kupříkladu prominutí kontrolování certifikátů proti onemocnění nemocí Covid-19, které bylo v dané době pro překročení hranic povinné.

Uprchlíci také dostávali mimořádný institut dočasné ochrany, který jim umožnil volný pohyb po státech Evropské unie, a poskytoval jim i jiné benefity, jako například zaměstnání či studium. Zde můžeme pozorovat v rámci diskurzu lidských práv konkrétní formální snahu potlačovaná práva navrátit.

„Skutečně tito lidé se mohou rozhodnout, kde budou žít, nebudou potřeba žádné kvóty nebo přerozdělování. A tito lidé se mohou rozhodnout, jestli chtějí žít například v Polsku, Německu, a Evropská unie vyjednává také s Velkou Británií.“

- Lukáš Dolanský, zpravodaj ČT, 3. 3. 2022

Na této citaci z reportáže je vidět přímé odmítnutí systému kvót a přerozdělování, který byl kupříkladu v krizi z roku 2015 jedním z nejzásadnějších témat. Evidentní je ale zobrazení uprchlíků jako rozhodnutí schopných jedinců, kteří o svém osudu mohou rozhodnout sami.

Uprchlíci tedy mají své vlastní hlasy, které byly prezentovány skrze vlastní názory, vděčnost, či prosby o pomoc. Byli zobrazováni jako nezpochybnitelné oběti konfliktu, a vykreslováni v čistě pozitivním světle, jejich citace byly silně citově zabarvené a plné emocí,

podpořené kombinací válečného diskurzu a diskurzu lidských práv. Mohli tak prezentovat své osobní příběhy a zmiňovat rodinu, často hovořili o cestě na ukrajinské hranice a dále směrem na západ, či zmínili samotnou válku na Ukrajině. Vybrané příběhy se umožňují do příběhů uprchlíků vcítit, jelikož jsou prezentovány s relativně velkým kontextem a je jim dán značný časový prostor, což je možné vidět na následující citaci.

„Do poslední chvíle jsme nevěřili, že se situace takto vyhrotí. A zrovna v Kyjevě. Ještě ve středu jsem si v zábavním centru prohlížela krásné fotografie. A teď toto.“

- Mila, ukrajinská uprchlice, 25. 2. 2022

Hovořili i ti, co své rodiny na ukrajinské hranice pouze přivezli a na Ukrajinu se vrací, a to konkrétně bojovat, zde je vidět návrat nejen na Ukrajinu, ale také k diskurzu války. Téma pomoci je v rámci diskurzu lidských práv tak přítomno napříč reportážemi.

3.2.2.3 Dílčí závěry

Uprchlíci byli v roce 2015 viděni jako zátěž, a to jak bezpečnostní, tak ekonomická či finanční, naplňující mnohé topusy, v rámci nichž se dle Richardsona a Wodak často o uprchlících hovoří. Negativní zobrazování uprchlíků pokračovalo napříč všemi reportážemi, časté byly promluvy politiků s odmítavým či negativním tónem jež odpovídají diskurzu sekuritizace tak, jak o něm hovoří Tkaczyk v roce 2017. Odmítavé postoje pak byly obhajovány kupříkladu opatřením, která by kvůli uprchlíkům musela být přijímána, znovu upozorňujíc na nebezpečí uprchlíků a nutnosti se bránit. Tento diskurz zazníval zejména od politiků, citace uprchlíků byly na druhou stranu omezené a prezentovaly uprchlíky jako lidi odlišné, v určité opozici k Evropě jako kontinentu na něž přichází, ovšem také k Evropanům samotným. Tato zjištění odpovídají těm, o nichž hovoří Eberl et al. v roce 2015, a tedy že etnicita či země původu bývají často determinující v uprchlickém diskurzu. Ohrožování hranic množstvím uprchlíků bylo častou tematikou reportáží v již zmíněném sekuritizačním diskurzu. Do něj patří také zobrazování ilegálního přemístování se po území Evropy, zde je možné vidět skutečnosti, na níž upozorňují Eberl et al. v textu z roku 2018, a to že bývá upozorňováno na delikventní či kriminální atributy uprchlíků. Celkový dojem uprchlíků na základě reportáží byl negativní, a typický pro sekuritizační diskurz, obklopen nejistotou a s tím spojeným pocitem nebezpečí.

V roce 2022 byli uprchlíci prezentováni jako oběti v rámci válečného diskurzu, o

válce bylo v souvislosti s uprchlíky a uprchlickou krizí hovořeno prakticky bez možnosti oddělení. Převažujícím diskurzem při hovoření o uprchlících samotných byl diskurz lidských práv, která tak byla skrze válku porušována a pomoc potřebovali z čistě lidského hlediska, zřejmý byl hlavně topos humánnosti a spravedlnosti. Pomoc byla prezentována na více úrovních a její legitimita byla podpořena přímými citacemi různorodých subjektů i shodou na mezinárodní i národní politické úrovni. Uprchlíci samotní byli, oproti krizi roku 2015, představováni jako schopni provádět vlastní rozhodnutí což bylo prezentováno na četných promluvách a citacích uprchlíků. Bylo jim umožněno hovořit o různorodých tématech zahrnujících vděčnost, apely o pomoc, či samotný válečný diskurz. Prezentace uprchlíků probíhala v čistě pozitivním světle a jejich motivy pro odchod ze země byly správné a legitimní, protože tam byla porušována jejich lidská práva a v rámci humánnosti bychom jim měli, alespoň částečně, pomoci tato práva navrátit.

Vliv na celkový obraz uprchlíků měly též osoby promlouvající v reportážích a jejich výběrem tak tvůrci reportáží ovlivňují nejen celkový obraz, ale i uprchlický diskurz. V roce 2015 promlouvali spíše politici, dále mluvčí policistů a jiných organizací či společností. Charakteristicky pro sekuritizační diskurz se k uprchlíkům vztahovali skoro vždy negativně. Uprchlíkům byl dán malý prostor, opakem čehož je krize roku 2022. Tam mohli mluvit rozsáhle, zároveň hovořili dobrovolníci a „obyčejní“ lidé, ale také část politiků. Všechna vyjádření se k uprchlíkům vyjadřovala v rámci diskurzu lidských práv pozitivně a obraz uprchlíků vytvořený v roce 2022 se značně liší od toho vytvořeného roku 2015.

3.2.3 Používané toposy

V reportážích může být viděno několik toposů, o kterých hovoří Richardson a Wodak v textu z roku 2009. V roce 2015 se projevovaly zejména toposy neúčinnosti, nebezpečí a hrozby, zátěže, či zákona a práva. V roce 2022 se projevovaly toposy humánnosti či spravedlnosti. V obou krizích pak bylo možné spatřit toposy definování a pojmenování, zodpovědnosti či čísel, u prvních dvou byly ovšem obě krize na opačných koncích pomyslné osy.

3.3 Zásadní rozdíly

V této sekci budou shrnuty nejpodstatnější rozdíly, které se v reportážích z obou let vyskytovaly, na závěr jsou zmíněny také podobnosti.

Mezi jeden z nejzásadnějších rozdílů patří pojmenování. V první z krizí, tedy v roce 2015, byly nejčastějším způsobem referování pozitivnějším pojmem uprchlík či negativnějším termínem běženec, jak tato pojmenování klasifikuje Goodman et al v roce 2017. Takto bylo hovořeno o uprchlících v nejvíce případech, s výrazně větší četností než jako o lidech, s geografickým původem, či jinými osobnějšími pojmy, jako například pojmenování pozice člověka v rodině. V roce 2022 oproti tomu převládal u nominací diskurz konkrétních pojmenování, hovořilo se tak o matce, synovi či manželovi, vyskytovala se též označení uprchlíků jejich jménem, zahrnujícím křestní jméno i příjmení. Vyskytovalo se též pojmenování lidí, dále poté pojem uprchlíci. V roce 2015 tak byli uprchlíci zobrazováni s menším osobním zabarvením, konkrétní jména byla používána v málo případech a četné bylo negativní slovo běženec, které se v druhé z krizí vyskytovalo výjimečně. Namísto tohoto pojmu byl v roce 2022 používán skoro výhradně termín uprchlíci, která má pozitivnější konotace, zde se nálezy shodují s těmi Goodmana et al.. Ještě častěji se vyskytovala „lidská“ pojmenování, nejen přímo pojem lidé, ale také konkrétní jména a familiární pojmenování, jež se v krizi z roku 2015 objevovala spíše mimořádně. První z krizí tak zobrazovala uprchlíky ve značně neosobním světle, jako lidi, kteří se pouze snaží dostat na evropský kontinent. Právě onen koncept evropské identity a země původu uprchlíků ovlivnil rozdíly v pojmenování, jak dokládá například De Genova v textu z roku 2017, kde hovoří o opozici uprchlíků pocházejících z Evropy a těch, pocházejících často ze zemí tzv. třetího světa. Krize v roce 2022 určitým způsobem uprchlíky představovala v mnoha případech jako konkrétní jednotlivce s komplikovaným osobním příběhem silně ovlivněným válkou, jež se odehrávala v jejich domovině.

Dalším z hlavních rozdílů je zodpovědnost České republiky v obou krizích, v čemž se nálezy shodují s nálezy Richardsona a Wodak. V roce 2015 jsou uprchlíci viděni jako zodpovědnost celé Evropské unie, a povinnost jim pomoci tak pochází pouze z členství v dané organizaci. Česko zde nestojí jako samostatný článek, je pouze součástí jednání, která vyjednávají, jak s uprchlíky naložit. I v těchto jednáních je ovšem často v opozici a bývá přehlasována, což naznačuje bezmoc českých politiků, kteří nemohou prosadit zájmy proti ostatním zemím Evropské unie, prezentujíc uprchlíky jako nechtěnou a nadbytečnou zátěž. Nálezy jsou zde stejné s Bartoszewicz a Eibl, kteří v textu z roku 2022 hovoří o kritických hlasech směrem k Evropské unii v souvislosti s nutností kvót na přijímání uprchlíků. V roce 2022 se Česká republika zdá být zemí, která se staví k uprchlíkům s otevřenou náručí, a je jim tak sama připravena pomáhat. Zodpovědnost bere na sebe, a to na více úrovních.

Odpovědnost přichází automaticky, a to zejména kvůli válce, ovšem také kvůli charakteristice uprchlíků, a tomu, jsou představováni. Tato prezentace umožňuje spatřit bezmocnou situaci, v níž se lidé ocitli, a z níž se uniká těžko, je proto na nás, abychom jim pomohli. Zřejmý je tedy diskurz lidských práv. Pomoc na mezinárodní úrovni je prezentována jako druhořadá a je prezentována v menší míře.

Dalším tématem, ve kterém se zobrazování krizí značně lišilo, byla situace na hranici. V případě první z krizí byl přechod uprchlíků přes hranice prezentován jako hrozba, před kterou se musíme bránit. Zde se nálezy shodují s nálezy Tkaczyka (2017), jež hovoří o konceptu sekuritizace. Uprchlíci samotní se museli přemísťovat přes hranice v některých případech extrémním způsobem, kupříkladu ilegálním vnikáním do kamionů. Zde byli jako oběti prezentováni řidiči kamionů, či majitelé dopravních společností, kteří dokonce poukázali na strach, který uprchlíci mezi řidiči vyvolávali. Znovu je zde možné spatřit uprchlíkům často připisovanou kriminalitu, jak uvádí také Eberl et al. v roce 2018. Pokud se uprchlíci přes hranice dostali, nebyli viděni jako vítání, jejich příchod s sebou nesl mnoho otázek. Nebylo jisté, kam uprchlíky umístit, či jak se k nim chovat, a proto se objevila na mezinárodní půdě povinnost uprchlíky přijímat, naznačujíc negativní přístup již k jejich příchodu do země. V reportážích nebyl ve větší míře dáván prostor ani uprchlíkům, ale ani kupříkladu neziskovým organizacím. Mluvili spíše politici, jež o uprchlících v lepším případě hovořili v rámci diskurzu sekuritizace se značně neosobním přístupem, v horším případě s odporem k jejich příchodu a jako o hrozbě. Krize roku 2022 oproti tomu prezentovala uprchlíky jako oběti konfliktu a podle toho se odvíjela také rétorika používaná při jejich příchodu a překročování hranic. Jejich příchod měl být co nejrychlejší a nejkomfortnější, byla přijímána speciální opatření a uprchlíci byli vítáni i dobrovolníky, kteří na hranice přijeli s vlastním vozidlem, aby uprchlíky dopravili blíže jejich cílové destinaci. Zřejmý je diskurz lidských práv či topos humánnosti, převládající v druhé z krizí, ilustrován též materiálními sbírkami, které poskytovaly lidem na hranici různé potřeby. Pohyb uprchlíků na území Evropské unie byl ulehčován i přijatým mimořádným institutem dočasné ochrany. Situace na hranicích byla prezentována jak reportéry, kteří se nacházeli přímo na místě, tak uprchlíky samotnými, kteří popisovali cestu na hranice i situaci na hranicích samotných a následnou cestu.

Posledním důležitým rozdílem ve vytváření mediálních obrazů obou krizí je kontext, do kterého jsou krize zasazovány. U krize z roku 2015 se diskurz války a informací o ní nevyskytuje. Hovoří se o tom, že uprchlíci do Evropy přichází v určitém množství, a určitým

způsobem, znamenajíc komplikace, prakticky se ovšem nevyskytují odůvodnění. Kontextem, do kterého často zasazování jsou, je ilegalita jejich cesty, a ilegalita pohybování se po Schengenském prostoru. V mnoha případech je přímo zmíněna skutečnost, že někteří z uprchlíků se pohybují schovaní v různých dopravních prostředcích, pro ilustraci je zde poskytnuto několik promluv samotných řidičů či majitelů dopravních společností. Oproti tomu v roce 2022 se diskurz války objevuje jako kontext uprchlické krize. Je jasně stanoven původ uprchlické krize, kterým je válka na Ukrajině a za agresora je označena Ruská federace. Právě kvůli odlišné struktuře reportáží v roce 2022, které byly významně delší než v roce 2015, se vyskytovaly zprávy, které kombinovaly informace o konfliktu na Ukrajině s informacemi o přicházejících uprchlících a válečný diskurz zde byl tedy provázán s diskurzem lidských práv. Skrze tuto strukturu byl tak jasný původce války a zároveň také uprchlické krize.

Jednou z mála skutečných podobností zobrazování uprchlíků obou krizí bylo převládání číselného toposu, uprchlíkům byla přiřazována číselná označení a počty, jak konkrétní, tak řádové. Dále bylo v krizích z let 2015 a 2022 obdobné používání metaforických spojení jako je uprchlická či migrační vlna nebo příliv, evokující nebezpečnost či nouzovost situace nebo též spojení uprchlická či migrační krize. Obě tyto tematiky jsou diskurzivní analýzou identifikovány jako často používané právě při hovoření o uprchlících v médiích, jak mimo jiné naznačuje také Richardson a Wodak ve svém textu z roku 2009.

Rozdíly prezentuji pro lepší přehlednost i v následující tabulce.

Rozdíly	2015	2022
Pojmenovávání	Neosobní, formální, negativní konotace	Osobní, konkrétní jména a pojmenovávání, pozitivní konotace
Zodpovědnost za uprchlíky	Nese EU, ČR pouze jako druhotný aktér, musejí se podřídit kvůli výhrůzkám	Nese ČR, samostatné stojící aktér schopný konat a jednat, EU jako druhotná
Hranice	Zastavit příchod uprchlíků, ilegálnost pohybu, přesunem ohrožují obyvatele	Co nejrychleji uprchlíky dostat přes hranice do bezpečí, poskytnout pomoc, otevřená náruč

Kontext	Málo kontextu, pouze příchod uprchlíků, žádný katalyzátor či důvod pro pohyb	Rozsáhlé propojení s válkou na Ukrajině, jasný původce krize jejímž následkem je i uprchlická krize
---------	--	---

Příloha č. 4 – Shrnutí hlavních rozdílů mediálního obrazu uprchlíků 2015 a 2022
autor

Zdroj:

V roce 2015 tak agenda, nastavená médií rámuje uprchlíky jako nechtěné cizince, kteří ohrožují nejen Českou republiku jak z hlediska bezpečnosti, tak z hlediska evropské integrace, odpovídajíc převládajícímu toposu hrozby a nebezpečí dle Richardsona a Wodak, i převládajícímu diskurzu sekuritizace. Jsou též finanční zátěží a jejich příchod je nechtěný, s čímž souvisí nutnost provést opatření, a to například na hranicích, které by se kvůli nim mohli dokonce zavřít. Kontext, do něhož jsou zasazováni je strohý, je viděn spíše jejich pohyb, příchod, či další témata, se kterými jsou spojeni na evropském kontinentu. V mnoha bodech se analýza shoduje s tím, co již potvrdili autoři v předešlých textech, například koncept sekuritizace, kterého si všímá v roce 2017 Tkaczyk u dat z roku 2015. Dále také kritika Evropské unie při vztahování se k povinným kvótám, o němž hovoří Bartoszewicz a Eibl v textu z roku 2022. Reportáže obou let poté ve velké míře odpovídají teším diskurzivní analýzy zabývající se uprchlíky.

Rok 2022 na druhou stranu dává popud k uvažování o uprchlících v rámci převažujícího diskurzu lidských práv jako o lidech, jež ztratili domov a musí se s touto situací vyrovnat útekem. Právě kvůli tomu jim musí Česká republika jako stát i jako společenství lidí pomoci, protože uprchlíci jsou v celé situaci bezmocní. Pomoc přichází materiální, ale například i právní, či při přechodu přes hranice, převládá topus humánnosti. Objevuje se též velké propojení s diskurzem války a vojenskou invazí provedenou Ruskou federací, která je viděna jako jasný viník krize. Zde se nálezy odchyľují od Tkaczykových, který v textu z roku 2017 hovoří o paradoxu ve zobrazování uprchlíků, kteří trpí, ale zároveň jsou hrozbou pro naši bezpečnost. Zatímco v roce 2015 je toto do určité míry možné spatřit, v roce 2022 uprchlíci trpí, oni sami jako hrozba viděni nejsou. V roce 2022 nálezy odpovídají kupříkladu těm, o kterých hovoří v textu z roku 2022 Kotiainen a Pellander, jelikož je z dat prezentovaných v reportážích jasné, že uprchlíci utíkají kvůli přímému

ohrožení na životě. Shodné s těmito autory je také část nálezů, jež hovoří o jiném zacházení s uprchlíky z tzv. třetího světa a uprchlíky pocházející z Evropy, jelikož této tezi zjištění práce odpovídají.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo srovnat mediální obraz uprchlíků, kteří přicházeli na naše území v letech 2015 a 2022, vytvářený zpravodajskou relací *Události* vysílané v České televizi, a to v počátečním období krize. Výzkum byl orámován paradigmatem sociálního konstruktivismu, a jeho propojením s médii a jejich zobrazováním reality. Toto zobrazování následně ovlivňuje veřejné mínění a přístupy k různým tématikám. Téma, jež bylo zvoleno v této práci jsou tedy uprchlíci, a to konkrétně srovnání zobrazení uprchlíků v televizi v letech 2015 a 2022. Zvolenou metodologií byla diskurzivní analýza, přesněji analýza podle Ruth Wodak, jelikož tato metoda dovoluje poodhalit používané jazykové prostředky, ovšem soustředí se také na širší kontext analyzovaných textů. Skrze tyto prostředky jsem byla schopna odpovědět na výzkumnou otázku.

Analýza samotná ukázala rozdíly, které se objevovaly v zobrazení uprchlíků v letech 2015 a 2022. Mezi ty hlavní patřilo pojmenovávání uprchlíků. V roce 2015 byli uprchlíci pojmenovávání se značnou vzdáleností, oproti tomu v roce 2022 byli viděni v mnohem osobnějším světle, nazýváni byli dokonce i celými jmény. Dalším podstatným rozdílem byla skutečnost, že v první z krizí byla Česká republika zbavována zodpovědnosti, která byla předávána Evropské unii. V roce 2022 byla ovšem ona zodpovědnost na České republice jako na samostatném, silném státu, který je o uprchlíky schopný se postarat. I to přidává na vnímání uprchlíků jiným pohledem, v první krizi jsou tedy viděni jako cizí zodpovědnost, zatímco v krizi roku 2022 jsou ve velké míře zodpovědností naši. Dalším důležitým rozdílem je zobrazování situace na hranicích, a to jak na okraji, tak uvnitř Evropské unie. Zatímco v krizi roku 2015 byl už samotný vstup uprchlíků na území Evropské unie prezentován jako nechtěný a v mnoha případech ilegální, stejně jako pohyb mezi unijními státy. V druhé z krizí byla prezentována potřeba uprchlíky dostat přes hranice a z Ukrajiny co nejrychleji, byly také evidentní snahy umožnit uprchlíkům volný pohyb tak, aby mohli najít své zázemí, či aby se mohli dostat za rodinou. Posledním důležitým rozdílem, který odhalila analýza, byla prezentace kontextu obou krizí. Zatímco v roce 2015 byla prezentace kontextu zaměřena spíše na příchod uprchlíků a chyběl původce tohoto příchodu, situace v roce 2022 byla odlišná. Byl jasně ukázán a pojmenován důvod pro počátek uprchlické krize, který nejenže ilustroval lépe dynamiku celé situace, zároveň ale také umožňoval vidět uprchlíky v lepším světle, jelikož se jevíli jako jednoznačná oběť.

Divák si tak musí vytvořit o uprchlících z roku 2015 a uprchlících z roku 2022 jiný

obraz. V jednoduchém smyslu budou uprchlíci roku 2015 viděni negativně a jako nechtění, uprchlíci roku 2022 budou vnímáni pozitivně a jako vítání.

V mnoha případech nastala shoda s předchozími poznatky o migraci v médiích či o uprchlících v rámci diskurzivní analýzy. V roce 2015 konkrétně například všeobecná nejistota, důraz na bezpečnost a její ohrožení ze strany uprchlíků, či kritika Evropské unie kvůli povinným kvótám na uprchlíky, typické pro sekuritizační diskurz. V roce 2022 se ovšem tyto poznatky nepotvrdily, spíše naopak. Převládal diskurz lidských práv, uprchlíci nebyli viděni jako hrozba, hrozbou bylo spíše jim pomoc neposkytnout. Kritika Evropské unie či jiných mezinárodních organizací se také nevyskytovala, jelikož Česká republika vzala podstatnou část zodpovědnosti za přijímání uprchlíků na sebe sama.

Summary

The goal of this bachelor thesis was to compare the media image of refugees who came to our land in 2015 and 2022, created in a news program called *Události*, broadcasted in Czech Television, in the early phases of the crises. The research was framed by the social constructivist paradigm, and its connection with media and the reality it shows. The reality then influences the public opinion and approach to various themes. Therefore, the topic, chosen to be explored in this thesis, are refugees, and the comparison of their image in television in 2015 and 2022. The methodology chosen was discourse analysis, specifically the analysis according to Ruth Wodak, since this method allows to reveal the language used to pursue certain means. However, the analysis also focuses on the wider context of the analysed texts. Through these means I was able to provide the answer to the research question posed.

The analysis itself showed the differences which occurred whilst creating the media image of refugees in 2015 and 2022. Amongst the major ones was, for example, the naming of refugees. In 2015 the refugees were named with a certain distance, clearly seen as strangers. However, in 2022, they were named in a much more personal way, using their full names. Another major difference was the fact, that within the first of the crises, the Czech Republic was rid of any responsibility towards the refugees, the responsibility was passed on the European Union. However, in 2022, the responsibility was fully on the Czech Republic, who was seen as an independent, strong state, who is able to take care of the refugees. This adds to a different perception of the refugees, as in 2015, they are seen to be someone else's responsibility, whereas in 2022, they can be more or less seen as a responsibility of the Czech Republic itself. Another important difference is the image of the situation at the borders, be it at the border of the European Union as a whole, or in between the states themselves. Whilst in 2015, the entrance itself was seen as unwanted, the movement of refugees within the organisations and in between countries was presented as illegal and a threat. In the latter of the crises the need to get refugees across the border as fast as possible could be seen. There was also a clear effort to help refugees move freely across European Union so that they could find their home, or to get to their families. The last major difference, shown by the analysis, was the presentation of context of the crises. In 2015 the context presented was focused on the arrival of the refugees, while the originator of the crises was missing. The situation was different in 2022. The reason for the crises was

clearly shown and named. This better illustrated the dynamics of the situation, and therefore presented the refugees as clear victims of the situation.

The audience therefore must have created a very different image of refugees in 2015 compared to refugees in 2022. Simply put, the refugees of 2015 were seen overly negatively, and as unwanted, on the other hand, the refugees of 2022 were seen exceedingly positively, and were welcomed in the European Unions and the Czech Republic.

In many cases, there was a consensus with previous findings in terms of migration in media or within refugee discourse analysis. For example, in 2015 there is a general uncertainty, emphasis on safety and its endangerment, or a critical view on the European Union for refugee quotas, typical for securitization discourse. In 2022 these findings weren't confirmed completely. Discourse of human rights was prevailing, the refugees themselves were not seen as a threat, the threat would be not aiding them. There was also a lack of critique towards the European Union or other international organisations, as the Czech Republic took a significant number of responsibilities upon itself.

Použitá literatura

ANDERSON, Bridget a Scott BLINDER. Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences. *The Migration Observatory* [online]. 2015 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: http://migrationobservatory.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2016/04/Briefing-Who_Counts_as_a_Migrant.pdf

ANDROVIČOVÁ, Jarmila. Human Rights Discourse on Migration – the Case of Slovakia. *Journal of Modern Science* [online]. Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, 2018, **35**(4), 197-220 [cit. 2023-05-01]. ISSN 1734-2031. Dostupné z: doi:10.13166/jms/84821

BARTOSZEWICZ, Monika Gabriela a Otto EIBL. A rather wild imagination: who is and who is not a migrant in the Czech media and society?. *Humanities & social sciences communications* [online]. London: Palgrave Macmillan, 2022, **9**(1), 230-230 [cit. 2023-03-26]. ISSN 2662-9992. Dostupné z: doi:10.1057/s41599-022-01240-2

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. New York: Anchor Books, 1966, x, 219 s. ISBN 0-385-05898-5.

BLEICH, Erik, Irene BLOEMRAAD a Els DE GRAAUW. Migrants, Minorities and the Media: Information, Representations and Participation in the Public Sphere. *Journal of ethnic and migration studies* [online]. Abingdon: Routledge, 2015, **41**(6), 857-873 [cit. 2023-03-26]. ISSN 1369-183X. Dostupné z: doi:10.1080/1369183X.2014.1002197

COULDRY, Nick a Andreas HEPP. *The mediated construction of reality: society, culture, mediatization*. Cambridge, England: Polity, 2017 - 2017, 1 online resource (283 pages). ISBN 0-7456-8653-2.

CHONG, Dennis a James N. DRUCKMAN. Framing Theory. *Annual Review of Political Science* [online]. 2007, **10**(1), 103-126 [cit. 2023-03-26]. ISSN 0021-9916. Dostupné z: doi:10.1146/annurev.polisci.10.072805.103054

DE GENOVA, Nicholas. The "migrant crisis" as racial crisis: do Black Lives Matter in Europe?. *Ethnic and racial studies* [online]. London: Routledge, 2018, **41**(10), 1765-1782 [cit. 2023-03-26]. ISSN 0141-9870. Dostupné z: doi:10.1080/01419870.2017.1361543

DE VREESE, Claes H. News framing: Theory and typology. *Information design journal + document design* [online]. Amsterdam: Benjamin Publishing Compagny, 2005, **13**(1), 51-62 [cit. 2023-03-26]. ISSN 1871-1138.

EBERL, Jakob-Moritz, Christine E. MELTZER, Tobias HEIDENREICH, et al. The European media discourse on immigration and its effects: a literature review. *Annals of the International Communication Association* [online]. Routledge, 2018, **42**(3), 207-223 [cit. 2023-03-26]. ISSN 2380-8985. Dostupné z: doi:10.1080/23808985.2018.1497452

ELDER-VASS, Dave. *The reality of social construction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 1-139-41179-9.

ENTZINGER, Han a Renske BIEZVELD. *Benchmarking in Immigrant Integration* [online]. 2003 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2009-08/doc1_9196_821123101.pdf

GERBNER, George, Larry GROSS, Michael MORGAN a Nancy SIGNORIELLI. Living with television: The dynamics of the cultivation process. *Perspectives on media effects* [online]. 1986, 1986, 17-40 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: http://wiki.commres.org/pds/CultivationTheory/LivingWithTelevision_TheDynamicsoftheCultivationProcess.pdf

GERGEN, Kenneth J. The Social Construction of Reality. *Social Constructivism as Paradigm?* [online]. 1. Routledge, 2019, 259-272 [cit. 2023-03-26]. ISBN 1138606359. Dostupné z: doi:10.4324/9780429467714-17

GOODMAN, Simon, Ala SIRRIYEH a Simon MCMAHON. The evolving (re)categorisations of refugees throughout the "refugee/migrant crisis". *Journal of community & applied social psychology* [online]. Chichester: Wiley Subscription Services,

2017, **27**(2), 105-114 [cit. 2023-05-01]. ISSN 1052-9284. Dostupné z: doi:10.1002/casp.2302

JELÍNKOVÁ, Marie. A Refugee Crisis Without Refugees: Policy and media discourse on refugees in the Czech Republic and its implications. *Central European journal of public policy* [online]. Sciendo, 2019, **13**(1), 33-45 [cit. 2023-03-26]. ISSN 1802-4866. Dostupné z: doi:10.2478/cejpp-2019-0003

KOTILAINEN, Noora a Saara PELLANDER. (Not) Looking Like A Refugee. *Media history* [online]. Routledge, 2022, **28**(2), 278-293 [cit. 2023-03-26]. ISSN 1368-8804. Dostupné z: doi:10.1080/13688804.2021.1932445

LEONTIYEVA, Yana. Ukrainians in the Czech Republic: On the Pathway from Temporary Foreign Workers to One of the Largest Minority Groups. In: *Ukrainian migration to the European Union : lessons from migration studies*. Cham: Springer International Publishing, 2016, s. 133-149. ISBN 978-3-319-82426-0.

MCCOMBS, Maxwell. *The Agenda-Setting Role of the Mass Media in the Shaping of Public Opinion*. University of Texas at Austin, 2002.

RICHARDSON, John E a Ruth WODAK. The impact of visual racism: visual arguments in political leaflets of Austrian and British farright parties. *Controversia* [online]. International Debate Education Association, 2009, **6**(2), 45 [cit. 2023-04-16]. ISSN 1521-4826. Dostupné z: <http://engl894dwrs13.courses.digitalodu.com/wp-content/uploads/2013/07/Wodak.pdf>

RUSSELL NEUMAN, W., Lauren GUGGENHEIM, S. MO JANG a Soo Young BAE. The Dynamics of Public Attention: Agenda-Setting Theory Meets Big Data. *Journal of communication* [online]. Hoboken, USA: Wiley Subscription Services, 2014, **64**(2), 193-214 [cit. 2023-03-26]. ISSN 0021-9916. Dostupné z: doi:10.1111/jcom.12088

SCHUDSON, Michael. The Politics of Narrative Form: The Emergence of News Conventions in Print and Television. *Daedalus (Cambridge, Mass.)* [online]. Boston: American Academy of Arts and Sciences, 1982, **111**(4), 97-112 [cit. 2023-03-26]. ISSN

0011-5266.

TKACZYK, Michal. Between Politization and Securitization: Coverage of the European migration Crises in Czech Online Media. *Communication Today* [online]. 2017, **8**(2), 90-111 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=592441>

TKACZYK, Michal, Pavel POSPECH a Jakub MACEK. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize (výzkumná zpráva)* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2015 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: doi:10.13140/RG.2.1.4957.5764

TOMLINSON, John. A Phenomenology of Globalization? Giddens on Global Modernity. *European journal of communication (London)* [online]. London: SAGE Publications, 1994, **9**(2), 149-172 [cit. 2023-04-16]. ISSN 0267-3231. Dostupné z: doi:10.1177/0267323194009002003

WEIMANN, Gabriel. *Communicating unreality modern media and the reconstruction of reality*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE, 2000, 1 online resource (456 p.). ISBN 1-322-41710-5.

WICKRAMASINGHE, A.A.I.N. a Wijitapure WIMALARATANA. INTERNATIONAL MIGRATION AND MIGRATION THEORIES. *Social affairs (Peradeniya)* [online]. WUFI, 2016, **1**(5), 13-32 [cit. 2023-05-01]. ISSN 2362-0889. Dostupné z: [http://socialaffairsjournal.com/Achive/Fall_2016/2.International%20Migration%20and%20Migration%20Theories_A.A.I.N.Wickramasinghe_W.%20Wimalaratane_SAJ%201\(5\).pdf](http://socialaffairsjournal.com/Achive/Fall_2016/2.International%20Migration%20and%20Migration%20Theories_A.A.I.N.Wickramasinghe_W.%20Wimalaratane_SAJ%201(5).pdf)

WODAK, Ruth. Aspects of Critical Discourse Analysis. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik* [online]. 2002, **36**(10), 5-31 [cit. 2023-03-02]. ISSN 2190-0191.

WODAK, Ruth a Michael MEYER. The Discourse-Historical Approach. *Methods of Critical Discourse Analysis* [online]. London: SAGE Publications, 2001, 63 [cit. 2023-03-02]. ISBN 9780761961543. Dostupné z: doi:10.4135/9780857028020.n4

WODAK, Ruth a Michael MEYER. *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition published 2016. Los Angeles: Sage, 2016, ix, 256 stran : grafy, tabulky. ISBN 978-1-4462-8241-0.

WODAK, Ruth a Martin REISIGL. The discourse-historical approach (DHA). In: *Methods for Critical Discourse Analysis*. London: Sage, 2009, s. 87 - 121. ISBN 184787455X.

Internetové zdroje

Cizinci v České republice. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142284148/29002721.pdf/2c3be929-27a5-459e-bee0-7e2aae4705f5?version=1.1>

Čas strávený před TV loni překročil 4 hodiny, byl nejvyšší za 25 let. *Mediaguru* [online]. 2022 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/02/cas-straveny-pred-tv-loni-prekrocil-4-hodiny-byl-nejvyssi-za-25-let/>

Infographic - Refugees from Ukraine in the EU. *European Council: Council of the European Union* [online]. 2023 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukraine-refugees-eu/>

Migration. *United Nations* [online]. 2023 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>

Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků prosinec 2015. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2016 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/1984-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-prosinec-2015>

Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. In: *Eurostat news release* [online]. 2016 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP->

[EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6](#)

Slovníček pojmů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. c2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

Tab. 01.02 Cizinci trvale a dlouhodobě žijící v České republice (1989-2017). In: Český statistický úřad[online]. 2018 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/62755324/32018118_0102.pdf/af279a4a-adb7-41fd-8fd8-19bfac278613?version=1.1

Televize 2022: ČT nejsilnější, Nova vede u mladších, posílila Prima. *Mediaguru* [online]. 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/12/televize-2022-ct-nejsilnejsi-nova-vede-u-mladsich-posilila-prima/>

What is a refugee?. *UNHCR: The UN Refugee Agency* [online]. c2001-2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/what-is-a-refugee.html>

Teze bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Tereza Křížová

Studijní program: SOC_SA

Předpokládaný název práce: Srovnání mediálního obrazu uprchlických krizí v letech 2015 a 2022 v České televizi

Předpokládaný název práce v angličtině: Comparing media image of 2015 and 2022 refugee crises in Czech Television

Klíčová slova: média, mediální zobrazování, uprchlíci, uprchlická krize

Klíčová slova v angličtině: media, media representation, refugees, refugee crisis

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Klásková

Kód semináře, do kterého se chce studující hlásit (předběžně): BCB

Námět práce

Téma uprchlíků, kteří utíkají kvůli válce, je důležitou součástí mediálního zobrazování daných konfliktů. Je velmi časté, že se o uprchlících hovoří velmi pasivně, že kupříkladu uprchlíci samotní málokdy dostanou možnost vyjádřit své názory a postoje. (Chouliaraki, Stolic, 2017) Dále je při hovoření o uprchlících důležitý také určitý habitus, kterým jsou reprezentováni v mediálním světě, často je potřeba, aby prokázali své utrpení, aby bylo kupříkladu vizuálně evidentní, že utíkají z aktivního konfliktu. To je ovšem mnohdy v moderní době popíráno, kupříkladu díky mobilním telefonům, a jiným předmětům, které si mnoho lidí ze euroamerického kontextu s pojmem uprchlík nespojí a vidí je tak jako přepych, který by si ne každý uprchlík měl mít možnost dovolit. (Kotilainen, Pellander. 2022) (Chouliaraki, 2017)

Tato práce se bude zabývat konkrétními migračními krizemi, a mediálním zobrazováním uprchlíků, kteří se stali jejich součástí, a to v lokálním kontextu v prvotních týdnech těchto krizí, jež se zdají být pro společenské vnímání oněch uprchlických skupin velmi důležité. Těmito migračními krizemi jsou krize v roce 2015, spojená s válkou v Sýrii a krize v roce 2022, jež je spojená s válkou na Ukrajině. Mediální zobrazování uprchlíků a

uprchlických krizí je tedy důležité pro vnímání samotných uprchlíků jako určité skupiny či jako jedinců, a častokrát s sebou nese problematické atributy, které skupinu nemusí reprezentovat. Spojování názorů veřejného mínění a toho, jak jsou migranti reprezentováni v médiích je důležité, tato reprezentace může ovlivňovat nejen samotné smýšlení společnosti, ovšem kupříkladu také postoje, se kterými se různí politikové prezentují. Kromě toho může ovlivnit také osobní jednání a názory jednotlivců. (McCombs, 2002) Důležitost médií v reprezentaci uprchlíků tedy nemůže být podceňována.

Tento kontext je důležitý zejména proto, že veřejné mínění, podobně jako mediální vyobrazení uprchlíků, souvisí s možnými předchozími názory a historií daných národů na území přijímacího státu. Kupříkladu historie obyvatel Ukrajiny na našem území je hlubší a širší, než u jedinců pocházející ze zemí války roku 2015, tedy zemí převážně Blízkého a Středního východu. Ukrajinci často emigrovali do České republiky za pracovními příležitostmi, kdežto v roce 2015 migrační krize přinesla obyvatele určitých zemí v množství případů poprvé. I proto bylo mediální pokrytí této události rozsáhlé, jak dokazuje například Macek a spol., ve své analýze právě z konce roku 2015. Témata, kterým bylo věnováno nejvíce prostoru byly dopady na Českou republiku či Evropskou unii, ovšem také policejní a hraniční kontroly, či jiné legální záležitosti. To naznačuje, že uprchlíci jako lidé byli zobrazováni spíše jako legální, administrativní problém. Byl také používán často neosobní jazyk, či zpředměťňování. (Macek et al., 2015) Také vnímání uprchlíků, kteří jsou muslimy, bylo v České republice velmi negativní, někdy skoro až dehumanizující. (Bruneau et al., 2018) Naproti tomu, ukrajinci migranti se, jak již bylo zmíněno, v naší zemi usazovali po delší dobu, a to do té míry, že se stali jednou z nejpočetnějších minorit v naší zemi. (Leontiyeva, 2016)

Nad viděním uprchlíků lze také uvažovat, kupříkladu dle Průchové Hružové (2021), která zmiňuje zobrazování vizuální. Skupina je častokrát depersonalizována a násilí, kterým si musela projít, či stále prochází, je vydáváno za určitý spektakl, či senzaci. I v tomto případě je časté zobrazování uprchlíků zvnějška, namísto zevnitř, z pozic uprchlíků samotných. Ohledně krize v roce 2015 se nachází v porovnání s krizí, jež započala v únoru roku 2022, větší počet výzkumů, či odborných textů. V tomto případě by tak mohlo dojít k potvrzení, či vyvrácení poznatků, které byly získány v souvislosti s krizí v roce 2015. V případě porovnávání těchto dvou skupin je také ovšem důležitý lokální kontext, ve kterém je k oběma skupinám apriori odlišný přístup na základě historie vztahů daných zemí právě s naší zemí.

Cílem práce je tedy nejen ověřit předchozí poznatky, ovšem navázat je do kontextu současné uprchlické krize spojené s ruskou invazí na Ukrajinu. K tomuto tématu nejsou extenzivnější poznatky, a to právě díky aktuálnosti záležitosti, pokud se texty krize týkají, jsou většinou zaměřeny na jiné problematiky, ovšem ne mediální pozornosti, které se jim dostává. Porovnávat obraz těchto skupin na základě toho, jak je o nich hovořeno v médiích, umožní poukázat na jejich podobnosti, ovšem i odlišnosti, kupříkladu na základě rétoriky či řečnických obrátů a přirovnávání.

Předpokládané metody zpracování

Analýza bude založena na prepisech hlavního zpravodajství České televize, tedy veřejnoprávního média, z období přibližně týdne po začátku obou krizí. Samotnou metodou bude tedy diskurzivní analýza, a to dle Wodakové či van Dijka. Přepisy budou analyzovány kupříkladu na základě používaného jazyka, implikací či přirovnávání, které mají zobrazovat dané skupiny uprchlíků. Tyto přepisy budou získány prostřednictvím prepisů dostupných na serveru Newton Media, či prostřednictvím samotných reportáží v hlavním zpravodajství právě České televize.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Etická rizika se vzhledem k předpokládaným metodám zpracování a povaze výzkumu nepředpokládají.

Orientační seznam literatury

1. HOSKINS, Andrew; O'LOUGHLIN, Ben. *War and media*. Polity, 2010.
2. AHMED, Saifuddin; MATTHES, Jörg. Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A meta-analysis. *International communication gazette*, 2017, 79.3: 219-244.
3. PARRY, Katy. Media visualisation of conflict: Studying news imagery in 21st century wars. *Sociology Compass*, 2010, 4.7: 417-429.
4. MCCOMBS, Maxwell. The agenda-setting role of the mass media in the shaping of public opinion. In: *Mass Media Economics 2002 Conference, London School of Economics: <http://sticerd.lse.ac.uk/dps/extra/McCombs.pdf>*. 2002.

5. WRIGHT, Terence. Moving images: The media representation of refugees. *Visual studies*, 2002, 17.1: 53-66.
6. MOEN-LARSEN, Natalia. Brothers and barbarians: Discursive constructions of 'refugees' in Russian media. *Acta Sociologica*, 2020, 63.2: 226-241.
7. PANDIR, Müzeyyen. Media portrayals of refugees and their effects on social conflict and social cohesion. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 2020, 25.1: 99-120.
8. HOLZBERG, Billy; KOLBE, Kristina; ZABOROWSKI, Rafal. Figures of crisis: The delineation of (un) deserving refugees in the German media. *Sociology*, 2018, 52.3: 534-550.
9. PĂTRAȘCU, Cristina. Refugee representations across European media: Discursive constructions of immigration. *PUBLIC ADMINISTRATION & REGIONAL STUDIES, 8th Year*, 2016, 2: 16.
10. KOTILAINEN, Noora; PELLANDER, Saara. (Not) Looking Like A Refugee: Symbolic Borders of Habitus in Media Representations of Refugees. *Media History*, 2022, 28.2: 278-293.
11. CHOULIARAKI, Lilie; STOLIC, Tijana. Rethinking media responsibility in the refugee 'crisis': A visual typology of European news. *Media, Culture & Society*, 2017, 39.8: 1162-1177.
12. MACEK, Jakub. Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize. *Nova*, 34.5: 3.
13. PRŮCHOVÁ HRŮZOVÁ, Andrea. What is the image of refugees in Central European media?. *European Journal of Cultural Studies*, 2021, 24.1: 240-258.
14. CHOULIARAKI, Lilie. Symbolic bordering: The self-representation of migrants and

refugees in digital news. *Popular Communication*, 2017, 15.2: 78-94.

15. LEONTIYEVA, Yana. Ukrainians in the Czech Republic: On the pathway from temporary foreign workers to one of the largest minority groups. In: *Ukrainian migration to the European Union*. Springer, Cham, 2016. p. 133-149.

16. BRUNEAU, Emile; KTEILY, Nour; LAUSTSEN, Lasse. The unique effects of blatant dehumanization on attitudes and behavior towards Muslim refugees during the European 'refugee crisis' across four countries. *European Journal of Social Psychology*, 2018, 48.5: 645-662.

17. KRZYŻANOWSKI, Michał; TRIANDAFYLLIDOU, Anna; WODAK, Ruth. The mediatization and the politicization of the "refugee crisis" in Europe. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 2018, 16.1-2: 1-14.